

Warszawa, dnia poniedziałek, 30 grudnia 2019 r.

Poz. 82

**WYTYCZNE NR 269
KOMENDANTA GŁÓWNEGO STRAŻY GRANICZNEJ**

z dnia 23 grudnia 2019 r.

w sprawie wykonywania niektórych czynności postępowania przygotowawczego oraz czynności postępowania sprawdzającego przez funkcjonariuszy Straży Granicznej

Na podstawie art. 9 ust. 7 pkt 1 ustawy z dnia 12 października 1990 r. o Straży Granicznej (Dz. U. z 2019 r. poz. 147, z późn. zm.¹⁾) ustala się, co następuje:

Rozdział 1.

Przepisy ogólne

§ 1. 1. Wytyczne określają zasady prowadzenia czynności postępowania przygotowawczego oraz czynności postępowania sprawdzającego, o którym mowa w art. 307 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2018 r. poz. 1987 i 2399 oraz z 2019 r. poz. 150, 679, 1255 i 1694), zwany dalej „k.p.k.”, przez funkcjonariuszy Straży Granicznej, zwanych dalej „funkcjonariuszami”.

2. Stosując niniejsze wytyczne należy uwzględniać polecenia wydawane przez prokuratora z tytułu sprawowanego przez niego nadzoru nad postępowaniem przygotowawczym oraz postępowaniem sprawdzającym.

§ 2. 1. Funkcjonariusz w przypadku stwierdzenia okoliczności uzasadniających wyłączenie go od prowadzenia postępowania przygotowawczego albo występowania w roli oskarżyciela publicznego, o których mowa w art. 47 k.p.k. albo w przypadku wystąpienia przez stronę z wnioskiem o takie wyłączenie, informuje o tym bezpośredniego przełożonego sporządzając notatkę, w której przedstawia stanowisko w przedmiocie okoliczności uzasadniających jego wyłączenie.

2. W przypadku, o którym mowa w ust. 1, bezpośredni przełożony dokonuje analizy i oceny okoliczności uzasadniających wyłączenie funkcjonariusza oraz podejmuje decyzję dotyczącą dalszego toku postępowania.

Rozdział 2.

Przyjmowanie zawiadomienia o przestępstwie, prowadzenie postępowania sprawdzającego i wykonywanie czynności procesowych w niezbędnym zakresie dla zabezpieczenia śladów i dowodów przestępstwa przed ich utratą, zniekształceniem lub zniszczeniem oraz współpraca międzynarodowa

§ 3. 1. Funkcjonariusz sporządza wspólny protokół z przyjęcia ustnego zawiadomienia o przestępstwie i przesłuchania w charakterze świadka osoby zawiadamiającej, zgodnie z art. 304 k.p.k.

2. Jednocześnie z przyjęciem ustnego zawiadomienia o przestępstwie można osobę zawiadamiającą przesłuchać w charakterze świadka, zgodnie z art. 304a k.p.k. W takim przypadku w związku z planowanym przesłuchaniem należy uwzględnić wymogi wynikające z art. 171 § 3, art. 185a § 1 i 2, art. 185b § 1 oraz z art. 185c § 2 k.p.k.

---

¹⁾Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz.U. z 2019 r. poz. 125, 235, 1091,1608, 1635, 1726 i 2020.

3. Jeżeli o przestępstwie zawiadamia osoba małoletnia, która nie ukończyła 17 lat, należy tę osobę najpierw zapoznać z treścią art. 233, art. 234 i art. 238 k.k., z uprzedzeniem o konsekwencjach prawnych ich naruszenia przewidzianych w art. 6 ustawy z dnia 12 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (Dz. U. z 2018 r. poz. 969), zwanej dalej „u.p.n.”.

4. Protokół przyjęcia ustnego zawiadomienia o przestępstwie od osoby niewładającej językiem polskim sporządza się zawsze z udziałem tłumacza, a od osoby głuchej, niemej lub głuchoniemej – z udziałem tłumacza języka migowego (daktylogologa). Można także, bez udziału daktylogologa, przyjąć od osoby głuchej lub niemej zawiadomienie o przestępstwie w formie pisemnej, a także przesłuchać taką osobę wyłącznie na piśmie.

5. Jeżeli nie można sporządzić protokołu przyjęcia zawiadomienia o przestępstwie wobec niemożności dostatecznie komunikatywnego porozumienia się z zawiadamiającym z powodu jego specyficznego stanu psychofizycznego albo nieznamomości języka polskiego, przy jednoczesnej niemożności natychmiastowego sprowadzenia tłumacza – funkcjonariusz sporządza jedynie notatkę urzędową wskazującą taki powód i zawierającą opis informacji na temat zgłaszanego przestępstwa, jakie udało się uzyskać.

6. W przypadku, o którym mowa w ust. 5, protokół można spisać w odpowiednim do okoliczności terminie późniejszym, na który należy wezwać osobę zawiadamiającą o przestępstwie, jeżeli potrzeba jego sporządzenia nadal występuje.

7. Funkcjonariusz może odstąpić od sporządzenia protokołu przyjęcia ustnego zawiadomienia o przestępstwie, jeżeli okoliczności przytoczone w oświadczeniu osoby składającej zawiadomienie, podczas swobodnego wypowiedzania się, o którym mowa w art. 171 § 1 k.p.k., jednoznacznie wskazują na brak znamion czynu zabronionego, o którym mowa w art. 1 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. z 2019 r., poz. 1950), zwanej dalej „k.k.”, lub są wysoce nieprawdopodobne albo zbyt ogólnikowe, aby dać podstawę do przeprowadzenia postępowania sprawdzającego. Osobę, w miarę możliwości, poucza się o dalszym sposobie jej postępowania, np. o możliwości wytoczenia procesu cywilnego, złożenia skargi do innego uprawnionego organu, zawiadomienia właściwego organu o utracie dokumentu. W takiej sytuacji funkcjonariusz sporządza notatkę urzędową, którą pozostawia się bez biegu. Protokół należy jednak sporządzić, jeżeli osoba zawiadamiająca, zażąda jego sporządzenia.

8. Funkcjonariusz przyjmujący od pokrzywdzonego zawiadomienie o przestępstwie w sprawach o przestępstwa określone w art. 197-199 k.k., powinien ograniczyć się do uzyskania od niego najważniejszych faktów i dowodów, którymi w szczególności mogą być dane dotyczące daty i miejsca popełnienia przestępstwa, dane identyfikujące sprawcę, w tym jego opis, dane świadków i dokumentacja medyczna będąca w dyspozycji pokrzywdzonego (art. 185c § 1 k.p.k.).

9. Funkcjonariusz kierując się wskazówkami zawartymi w wytycznych Prokuratora Generalnego dotyczącymi zasad postępowania w sprawach o przestępstwa zgwałcenia, może przyjąć zawiadomienie o przestępstwie od pokrzywdzonego w sprawie o przestępstwo określone w art. 197 k.k., jeżeli nie jest możliwe osobiste przyjęcie tego zawiadomienia przez prokuratora.

10. Podczas przyjmowania zawiadomienia o przestępstwie od pokrzywdzonego, może być obecna osoba przez niego wskazana, jeżeli nie uniemożliwia to przeprowadzenia czynności albo nie utrudnia jej w istotny sposób, co wynika z przepisu art. 299a k.p.k. Osobą tą w szczególności może być osoba najbliższa, przedstawiciel instytucji lub organizacji społecznej wspierającej ofiary przestępstw.

11. O obecności osoby wskazanej przez pokrzywdzonego decyduje funkcjonariusz przeprowadzający czynność. Fakt odmowy dopuszczenia obecności tej osoby w czynności odnotowuje się w protokole z czynności.

12. Nie sporządza się protokołu przyjęcia ustnego zawiadomienia o przestępstwie, jeżeli zawiadomienie zostało złożone na piśmie. Uzupełnienie danych zawartych w takim zawiadomieniu może nastąpić przez przesłuchanie w charakterze świadka osoby zawiadamiającej.

13. Na wniosek pokrzywdzonego składającego zawiadomienie o przestępstwie, wydaje mu się nieodpłatnie potwierdzenie złożenia zawiadomienia, zawierające dane wymienione w art. 304b k.p.k. Z uprawnienia tego może także skorzystać pełnomocnik, przedstawiciel ustawowy lub osoba, pod której stałą pieczęć pokrzywdzony pozostaje, a w myśl art. 52 k.p.k., w przypadku śmierci pokrzywdzonego, do złożenia wniosku są uprawnione osoby najbliższe lub osoby pozostające na jego utrzymaniu. O prawie tym należy pokrzywdzonego lub innych uprawnionych pouczyć.

§ 4. 1. W razie otrzymania zawiadomienia o przestępstwie ściganym na wniosek, należy uzyskać taki wniosek od podmiotu uprawnionego do jego złożenia.

2. Wniosek o ściganie może być złożony ustnie do protokołu lub na piśmie. Nie jest wystarczające samo zawiadomienie o przestępstwie złożone przez pokrzywdzonego, jeżeli nie zawiera wyraźnego żądania ścigania sprawcy. W takim przypadku należy uzyskać wyraźne oświadczenie pokrzywdzonego, czy składa wniosek o ściganie, które może być zamieszczone w protokole przesłuchania pokrzywdzonego w charakterze świadka albo w odrębnym protokole przyjęcia wniosku o ściganie.

3. Wniosek o ściganie można przyjąć także od osoby, która nie ukończyła 18 lat, jeśli osoba ta nabyła pełną zdolność do czynności prawnych przez zawarcie małżeństwa.

4. Jeżeli pokrzywdzona osoba dorosła nie jest ubezwłasnowolniona chociażby częściowo, ale z okoliczności faktycznych wynika, że nie składa wniosku o ściganie dlatego, że z uwagi na zaburzenia psychiczne może nie rozumieć swojej sytuacji prawnej, Straż Graniczna powinna wystąpić do sądu opiekuńczego o ustanowienie kuratora w zakresie podjęcia decyzji w przedmiocie złożenia wniosku. Należy również wystąpić do sądu opiekuńczego z wnioskiem o wydanie zarządzenia zastępującego wniosek o ściganie, jeśli przedstawiciel ustawowy lub opiekun małoletniego pokrzywdzonego nie chce złożyć wniosku o ściganie i przez to narusza jego dobro, albo jest sprawcą danego przestępstwa.

§ 5. 1. W postępowaniu sprawdzającym, o którym mowa w art. 307 k.p.k., mogą być wykonywane w szczególności następujące czynności:

- 1) skierowanie do odpowiedniej instytucji pisemnego żądania udzielenia w wyznaczonym terminie informacji o określonym fakcie lub zdarzeniu;
- 2) przyjęcie od przedstawiciela pokrzywdzonej instytucji lub innego podmiotu uprawnionego do złożenia zawiadomienia o przestępstwie pisemnych lub ustnych i udokumentowanych w notatce urzędowej uzupełniających informacji;
- 3) zażądanie od zawiadamiającego przedstawienia w wyznaczonym terminie dodatkowych dokumentów albo informacji, niezbędnych dla prawidłowej oceny zdarzenia;
- 4) uzyskanie od osoby pokrzywdzonej kopii posiadanej przez tę osobę dokumentacji medycznej, istotnej dla oceny zdarzenia, którego dotyczy zawiadomienie o przestępstwie (w szczególności skierowania do szpitala, innego podmiotu leczniczego lub osoby wykonującej zawód medyczny, skierowania na badania diagnostyczne i konsultacje, zaświadczenia, orzeczenia, opinii lekarskiej, karty przebiegu ciąży oraz karty informacyjnej z leczenia szpitalnego);
- 5) skierowanie do prokuratora wniosku o wystąpienie do odpowiedniego podmiotu leczniczego o udostępnienie dokumentacji medycznej istotnej dla oceny zdarzenia, którego dotyczy zawiadomienie o przestępstwie, w szczególności dokumentacji medycznej indywidualnej wewnętrznej w postaci historii zdrowia i choroby oraz historii choroby, pod warunkiem, że potrzeba dostępu jest związana z celem prowadzonego postępowania;
- 6) skierowanie do prokuratora wniosku o wystąpienie do odpowiedniej instytucji o udostępnienie informacji o określonym fakcie lub zdarzeniu;
- 7) skierowanie do właściwej instytucji żądania przeprowadzenia kontroli w określonym zakresie.

2. W postępowaniu sprawdzającym, uzupełnienia informacji zawartych w zawiadomieniu o przestępstwie przez przesłuchanie w charakterze świadka osoby zawiadamiającej powinno się dokonać raz, chyba że przed wydaniem postanowienia kończącego to postępowanie osoba zawiadamiająca sama zgłosi zamiar uzupełnienia swoich zeznań lub taka potrzeba pojawi się w związku z informacjami nadesłanymi w trybie określonym w art. 307 § 1 k.p.k. albo innymi czynnościami podjętymi na podstawie danych zawartych w zawiadomieniu o przestępstwie.

3. Jeżeli w toku postępowania sprawdzającego okaże się, że czyn będący przedmiotem tego postępowania stanowi tylko wykroczenie, wydaje się postanowienie o odmowie wszczęcia postępowania i podejmuje dalsze czynności w trybie przewidzianym dla wykroczeń. W tym celu należy wykonać uwierzytelnione odpisy materiałów postępowania sprawdzającego i po uprawomocnieniu się postanowienia o odmowie wszczęcia postępowania, przekazać do właściwej miejscowo jednostki organizacyjnej Straży Granicznej w celu podjęcia czynności w sprawie o wykroczenie.

4. W razie potrzeby weryfikowania informacji o przestępstwie uzyskanej z innego źródła niż zawiadomienie o przestępstwie, np. własnych informacji Straży Granicznej nasuwających przypuszczenie popełnienia przestępstwa lub doniesień prasowych, sprawdzeń dokonuje się przede wszystkim przez wykonanie odpowiednich czynności, w tym także czynności operacyjno-rozpoznawczych.

§ 6. Wykonywane w trybie art. 17 § 2 k.p.k. czynności zabezpieczające ślady i dowody przestępstwa nie mogą polegać na przesłuchaniu w jakimkolwiek charakterze osoby podejrzanej o popełnienie przestępstwa.

§ 7. 1. W razie istnienia okoliczności, o których mowa w art. 607a k.p.k. z zastrzeżeniem przepisu art. 607b k.p.k., Straż Graniczna zwraca się pisemnie do prokuratora o wystąpienie do właściwego sądu okręgowego o wydanie europejskiego nakazu aresztowania. W piśmie, poza uzasadnieniem, należy zamieścić informacje niezbędne do sporządzenia europejskiego nakazu aresztowania, określone w załączniku do rozporządzenia wydanego na podstawie art. 607c § 3 k.p.k.

2. W razie istnienia okoliczności, o których mowa w art. 589b i art. 589c k.p.k., Straż Graniczna zwraca się pisemnie do właściwego miejscowo prokuratora o wystąpienie do Prokuratora Generalnego o powołanie wspólnego zespołu śledczego w drodze porozumienia z właściwym organem państwa obcego. W piśmie tym, poza uzasadnieniem, należy zamieścić informacje przewidziane w art. 589b § 3 k.p.k. oraz zalecane we wzorze załączonym do rezolucji Rady z dnia 26 lutego 2010 r. w sprawie wzoru umowy o powołaniu wspólnego zespołu dochodzeniowo-śledczego (JIT) (Dz. Urz. UE C 70 z 19.03.2010, str. 1).

Rozdział 3.

Wydanie postanowienia o wszczęciu dochodzenia

§ 8. 1. Jeżeli okoliczności przytoczone w zawiadomieniu o przestępstwie nie wymagają bezzwłocznego podjęcia czynności, o których mowa w art. 308 k.p.k., a uzasadniają podejrzenie popełnienia przestępstwa, funkcjonariusz wyznaczony do prowadzenia postępowania wydaje postanowienie o wszczęciu dochodzenia.

2. Straż Graniczna nie ma obowiązku zawiadomienia prokuratora o wszczęciu dochodzenia, chyba że obowiązek taki został ustalony z właściwym prokuratorem.

3. Postanowienia o wszczęciu dochodzenia nie wydaje się, jeżeli po przeprowadzeniu czynności w trybie art. 308 § 1 k.p.k., z uwagi na brak innych źródeł dowodowych nie ma pozytywnych rokowań co do wykrycia sprawcy w drodze dalszych czynności procesowych albo ujawniono przesłankę określoną w art. 17 § 1 k.p.k.

4. Jeżeli w wyniku uprzednio przeprowadzonego postępowania w niezbędnym zakresie zaistnieją przesłanki do wydania postanowienia o wszczęciu dochodzenia, należy je wydać niezwłocznie.

5. Postanowienie o wszczęciu dochodzenia należy także wydać w przypadku, gdy niezwłocznie po wykonaniu czynności w trybie art. 308 § 1 k.p.k., nie wydano decyzji kończącej postępowanie albo nie przekazano postępowania do innego organu lub do właściwej miejscowo jednostki organizacyjnej Straży Granicznej.

6. Funkcjonariusz niezwłocznie wydaje postanowienie o wszczęciu dochodzenia wcześniej umorzonego – po podjęciu na nowo, wznowieniu lub po uchyleniu przez prokuratora prawomocnego postanowienia o umorzeniu – tylko wówczas, gdy przed umorzeniem dochodzenia nie było wydane postanowienie o jego wszczęciu.

§ 9. W toku prowadzonego dochodzenia, funkcjonariusz występuje do prokuratora z wnioskiem o wydanie postanowienia o wszczęciu śledztwa, jeżeli zaistniały okoliczności uzasadniające zmianę formy postępowania ze względu na czyn lub osobę sprawcy.

§ 10. 1. W postanowieniu o wszczęciu dochodzenia, poza warunkami formalnymi określonymi w art. 94 § 1 k.p.k. i danymi określonymi w art. 303 k.p.k., funkcjonariusz w sposób zwięzły wskazuje okoliczności faktyczne należące do znamion przestępstwa, wartość przedmiotu przestępstwa albo szkody wyrządzonej lub grożącej, czas i miejsce popełnienia przestępstwa oraz osobę pokrzywdzoną, jeżeli na tym etapie została już ujawniona. Każdorazowo, mając na uwadze przepis art. 148a k.p.k., należy rozważyć potrzebę zamieszczenia w postanowieniu danych dotyczących miejsca zamieszkania lub miejsca pracy pokrzywdzonego.

2. W postanowieniu o wszczęciu dochodzenia nie określa się osoby podejrzanej o popełnienie czynu będącego przedmiotem postępowania. Wyjątkowo, wskazanie sprawcy w opisie czynu może nastąpić, gdy jest to niezbędne dla jego poprawnego określenia, w szczególności w razie przestępstw indywidualnych, w których od cech osoby sprawcy zależy przestępność czynu oraz forma postępowania, a jednocześnie zachodzą warunki do niezwłocznego sporządzenia postanowienia o przedstawieniu zarzutów lub przesłuchania osoby podejrzanej.

Rozdział 4.

Czynności dowodowe – przepisy ogólne

§ 11. W razie zmiany formy postępowania z dochodzenia w śledztwo, przeprowadzonych czynności nie powtarza się. Należy jednak dokonać czynności, które nie były wymagane w dochodzeniu.

§ 12. 1. W śledztwie powierzonym w całości lub w określonym zakresie oraz dochodzeniu powierzonym Straży Granicznej, złożone przez strony, ich obrońców i pełnomocników wnioski o przeprowadzenie określonych dowodów rozpatruje funkcjonariusz, jeżeli prokurator na podstawie art. 311 § 5 k.p.k. nie zastrzegł tego do osobistego wykonania. W dochodzeniu wszczętym przez Straż Graniczną wnioski rozpatruje funkcjonariusz prowadzący postępowanie.

2. W śledztwie powierzonym w całości lub w określonym zakresie oraz dochodzeniu powierzonym Straży Granicznej, złożone przez strony, ich obrońców i pełnomocników wnioski o dopuszczenie do udziału w czynnościach, funkcjonariusz przekazuje do rozpatrzenia nadzorującemu postępowanie prokuratorowi. W dochodzeniu wszczętym przez Straż Graniczną, z zastrzeżeniem przepisu art. 317 § 2 k.p.k., wnioski rozpatruje funkcjonariusz prowadzący postępowanie.

§ 13. 1. Czynności należy przeprowadzać w sposób powodujący jak najmniejsze uciążliwości dla stron, z dbałością o zapewnienie ochrony ich interesów przy jednoczesnym poszanowaniu ich godności. Przy każdej czynności z udziałem małoletniego, funkcjonariusz powinien kierować się przede wszystkim dobrem małoletniego.

2. Podczas każdej czynności z udziałem pokrzywdzonego, może być obecna osoba przez niego wskazana, jeżeli jej obecność nie uniemożliwia przeprowadzenia czynności albo nie utrudnia jej w istotny sposób. Przepisy § 3 ust. 6 i 7 stosuje się odpowiednio.

3. Niedopuszczalne jest równoczesne prowadzenie w jednym pomieszczeniu czynności w tej samej lub w innej sprawie w obecności osoby podejrzanej lub podejrzanego, jeżeli nie jest to konieczne z uwagi na rodzaj czynności.

§ 14. 1. Przesłuchanie powinno być poprzedzone przygotowaniem się funkcjonariusza do dokonania tej czynności, w szczególności przez:

- 1) zapoznanie się z całością materiałów dotyczących przedmiotu przesłuchania oraz osoby przesłuchiwanej;
- 2) w razie potrzeby zapoznanie się z topografią miejsca, w którym nastąpiło zdarzenie stanowiące przedmiot przesłuchania;
- 3) określenie ramowo zakresu zagadnień, do ustalenia których będzie zmierzać przesłuchanie oraz w razie potrzeby przygotowanie pytań, które zamierza się zadać przesłuchiwanemu;
- 4) ustalenie taktyki przesłuchania;
- 5) ustalenie czasu i miejsca przesłuchania;
- 6) ustalenie, w miarę możliwości, czy w przesłuchaniu powinni brać udział biegli potrzebni ze względu na zakres okoliczności, które będą przedmiotem ustaleń podczas przesłuchania, a w szczególności: psycholog, psychiatra, lekarz sądowy;
- 7) ustalenie zakresu i sposobu wykorzystania technicznych środków utrwalających przebieg czynności i techniczne przygotowanie miejsca przesłuchania.

2. Przesłuchanie powinno być jednorazowe, chyba że zostaną ujawnione nowe okoliczności uzasadniające kolejne przesłuchanie tej samej osoby.

§ 15. 1. Przed przesłuchaniem funkcjonariusz sprawdza dane osobowe przesłuchiwanego na podstawie dowodu osobistego lub innego dokumentu stwierdzającego tożsamość, czyniąc o tym wzmiankę w protokole przesłuchania. Brak dowodu osobistego lub innego dokumentu stwierdzającego tożsamość należy również odnotować.

2. Jeżeli tożsamość przesłuchiwanej osoby budzi wątpliwości lub występuje niemożność jej ustalenia, należy w chwili dokonywania czynności procesowej posłużyć się uzyskanymi od przesłuchiwanej osoby danymi, a następnie ustalić jej tożsamość.

§ 16. 1. Przed przesłuchaniem funkcjonariusz jest obowiązany poinformować każdą osobę przesłuchiwaną o celu przesłuchania.

2. W protokole z pierwszego przesłuchania pokrzywdzonego, podejrzanego lub świadka odnotowuje się fakt ich pouczenia o ciężących obowiązkach i przysługujących uprawnieniach.

3. Wręczając pokrzywdzonemu lub podejrzanemu albo świadkowi pisemne pouczenie, o którym mowa w art. 300 k.p.k., należy równocześnie wyjaśnić zawarte w nim treści w sposób adekwatny do wieku, stanu rozwoju intelektualnego i emocjonalnego zapoznawanego. Przesłuchiwany w protokole z czynności potwierdza odbiór pouczenia. Kopię podpisanego przez pokrzywdzonego, świadka lub podejrzanego pouczenia załącza się do akt głównych postępowania.

4. Pokrzywdzonemu i podejrzanemu oraz świadkowi, który nie włada językiem polskim, funkcjonariusz wręcza przetłumaczone na język dla niego zrozumiały pouczenie o uprawnieniach i obowiązkach. Jeżeli tekst obcojęzyczny nie jest dostępny, w protokole z czynności należy odnotować fakt ustnego przetłumaczenia przez tłumacza, pouczając jednocześnie o możliwości żądania doręczenia pisemnego zestawienia uprawnień i obowiązków w języku zrozumiałym dla osoby pouczanej.

5. Powołanie biegłego do udziału w przesłuchaniu wymaga wydania postanowienia, chyba że jego udział w tej czynności ma związek z uprzednio wydaną opinią. Biegły może zadawać przesłuchiwanemu pytania oraz udzielać odpowiedzi na pytania przesłuchującego.

6. Pytania zadawane przez biegłego i inne osoby uczestniczące w przesłuchaniu powinny być protokołowane ze wskazaniem osoby zadającej pytania. Pytania zadawane przez przesłuchującego mogą być protokołowane, zwłaszcza gdy dotyczą kwestii kluczowych dla wyjaśnienia okoliczności zdarzenia będącego przedmiotem postępowania.

§ 17. 1. Funkcjonariusz lub protokolant spisując protokół z przesłuchania przyjmuje dla wypowiedzi osoby przesłuchiwanej formę gramatyczną pierwszej osoby czasu przeszłego i zamieszcza w protokole charakterystyczne określenia lub zwroty użyte przez osobę przesłuchiwaną oraz wzmianki dotyczące szczególnego zachowania się tej osoby.

2. Każdą stronę protokołu, niezwłocznie po zakończeniu czynności, podpisują wszystkie osoby biorące udział w czynności. Odmowę złożenia podpisu lub przeszkodę w jego złożeniu należy odnotować na końcu protokołu. Jeżeli protokół nie został należycie podpisany bezpośrednio po zakończeniu czynności, brakujące podpisy mogą być złożone później, ze wskazaniem daty ich złożenia i przyczyn opóźnienia.

3. W protokole z czynności należy zakreślić wolne miejsca (pola) w sposób uniemożliwiający ich późniejsze wypełnienie.

4. Niedopuszczalne jest wymazywanie, zamazywanie lub czynienie w inny sposób nieczytelnym pierwotnego zapisu w protokole. Tekst błędny należy przekreślić i zastosować przepis art. 151 § 1 k.p.k.

5. Jeżeli protokół został sporządzony pismem ręcznym w sposób mało czytelny lub nieczytelny, należy sporządzić jego odpis przy wykorzystaniu komputerowego edytora tekstu. Oryginał protokołu i jego odpis po uwierzytelnieniu dołącza się do akt postępowania.

§ 18. 1. Przebieg czynności utrwalony za pomocą urządzenia rejestrującego obraz lub dźwięk, jak również przy użyciu urządzeń technicznych umożliwiających przeprowadzenie przesłuchania świadka na odległość, na żądanie osoby w niej uczestniczącej należy odtworzyć bezpośrednio po jej dokonaniu i fakt ten odnotować w protokole czynności.

2. Jeżeli podczas przesłuchania funkcjonariusz odtwarza osobie przesłuchiwanej przebieg innej czynności utrwalonej na nośniku, okazuje nagranie obrazu lub dźwięku, zdjęcie lub inne przedmioty albo odczytuje protokoły z czynności lub ich fragmenty, w protokole przesłuchania zamieszcza stosowną wzmiankę o tym, ze wskazaniem sposobu, w jaki nastąpiło odtworzenie lub okazanie.

3. Nośniki, na których utrwalono obraz lub dźwięk dla celów procesowych, przed dołączeniem do akt postępowania zabezpiecza się przed ich uszkodzeniem.

§ 19. 1. Protokół z czynności sporządza się w jednym egzemplarzu, chyba że przepis szczególny stanowi o większej liczbie egzemplarzy.

2. Kopie protokołów, jeżeli zostały sporządzone, można włączyć do akt głównych postępowania sprawdzającego, przygotowawczego lub akt kontrolnych albo akt wyłączonych z postępowania.

3. Kopie mogą być przekazane osobom, o których mowa w art. 156 § 5 k.p.k.

4. Gdy obowiązek spisania protokołu nie wynika z art. 143 § 1 k.p.k. lub przepisu szczególnego, dopuszczalne jest sporządzenie notatki urzędowej. Notatka urzędowa może stanowić wyłącznie źródło informacji o dowodzie lub informację o czynnościach dokonywanych przez funkcjonariusza.

5. Nie sporządza się notatek urzędowych stanowiących relacje o przebiegu i wynikach czynności utrwalonych w protokole.

6. Notatka urzędowa powinna zawierać:

- 1) stopień, imię i nazwisko funkcjonariusza sporządzającego oraz nazwę jednostki organizacyjnej Straży Granicznej;
- 2) datę i miejsce sporządzenia;
- 3) numer sprawy, do jakiej notatka została sporządzona;
- 4) dane identyfikujące osoby, których notatka dotyczy;
- 5) stwierdzenie okoliczności, których notatka dotyczy;
- 6) podpis sporządzającego.

§ 20. 1. Zgodę osoby badanej na przeprowadzenie badań, o których mowa w art. 192a § 2 k.p.k., odbiera się na piśmie i dołącza do dokumentacji z przeprowadzonego badania.

2. W razie dokonywania w dochodzeniu czynności, o których mowa w art. 192a § 1 i 2 k.p.k., przed usunięciem z akt sprawy i zniszczeniem pobranego lub utrwalonego materiału zbędnego dla postępowania, funkcjonariusz prowadzący postępowanie i funkcjonariusz prowadzący czynności operacyjno-rozpoznawcze w tej sprawie dokonują analizy zgromadzonej dokumentacji w celu potwierdzenia definitywnego wyeliminowania z kręgu osób podejrzanych osoby, od której pobrano lub utrwalono materiał. W przedmiocie usunięcia i zniszczenia pobranego lub utrwalonego materiału funkcjonariusz wydaje zarządzenie.

3. W śledztwie powierzonym Straż Graniczna występuje do prokuratora z pisemnym wnioskiem o wydanie zarządzenia o usunięciu z akt sprawy i zniszczeniu pobranego lub utrwalonego materiału zbędnego dla postępowania.

4. Niezwłocznie po wykorzystaniu materiału i uznaniu jego zbędności dla postępowania wydaje się zarządzenie, o którym mowa w ust. 2, albo występuje się z wnioskiem, o którym mowa w ust. 3.

§ 21. 1. Świadka, osobę mu towarzyszącą, o której mowa w art. 618d k.p.k., biegłego, tłumacza oraz specjalistę niebędącego funkcjonariuszem organów procesowych funkcjonariusz poucza o prawie zgłoszenia do protokołu lub na piśmie, w terminie zawitym 3 dni od dnia zakończenia czynności wniosku o zwrot należności, o których mowa w art. 618a, art. 618b, art. 618d oraz art. 618f-618h k.p.k. oraz o skutkach niezachowania terminu na jego zgłoszenie.

2. Funkcjonariusz udostępnia uprawnionym, o których mowa w ust. 1, formularze pomocne w realizacji ich uprawnień.

3. Funkcjonariusz wydaje postanowienie w przedmiocie kosztów stawiennictwa osób, o których mowa w ust. 1, oraz przyznania biegłemu, tłumaczowi lub specjalście niebędącemu funkcjonariuszem organów procesowych wynagrodzenia za wykonaną pracę i zwrotu poniesionych wydatków niezbędnych do wydania opinii biegłego.

4. Podejmując decyzję o przyznaniu biegłemu należności, funkcjonariusz ocenia, czy opinia jest pełna i jasna oraz sporządzona w sposób rzetelny, a nadto czy jest oparta na prawidłowych przesłankach i czy jest zgodna z zasadami logicznego rozumowania. Wynagrodzenie biegłego może ulec obniżeniu, jeżeli opinia jest wadliwa, niezgodna z postanowieniem lub została złożona ze znacznym nieusprawiedliwionym opóźnieniem. W szczególnie uzasadnionych przypadkach, jeżeli opinia jest w sposób rażąco wadliwa, nierzetelna lub niezgodna z postanowieniem albo została złożona z rażącym opóźnieniem, lub biegły uchyla się od jej złożenia, funkcjonariusz może wydać postanowienie o nieprzyznaniu biegłemu należności.

5. Przepisy ust. 4, stosuje się odpowiednio do tłumacza i specjalisty.

6. Funkcjonariusz powinien wydać postanowienie w przedmiocie kosztów postępowania także w innych przypadkach niż określone w ust. 3, jeżeli kwota należności wnioskowana przez uprawnionego różni się od kwoty należności przyznanej w wyniku merytorycznej lub formalno-rachunkowej kontroli dokumentów będących dowodami potwierdzającymi jej powstanie.

7. Można nie wydawać postanowienia w przedmiocie kosztów postępowania, jeżeli kwota należności jest określona w przepisach (np. ryczałty) lub została wcześniej uzgodniona z podmiotem uprawnionym do jej otrzymania (np. umowa przechowania).

Rozdział 5. **Przesłuchanie świadka**

§ 22. 1. Jeżeli podczas przesłuchania funkcjonariusz stwierdzi niebezpieczeństwo niemożności przesłuchania świadka na rozprawie, niezwłocznie po zakończeniu czynności zwraca się do prokuratora prowadzącego lub nadzorującego postępowanie pisemnie lub w innej formie uzgodnionej przez kierownika jednostki organizacyjnej Straży Granicznej i kierownika nadzorującej prokuratury, o wystąpienie do sądu z wnioskiem o przesłuchanie.

2. Jeżeli podczas przesłuchania funkcjonariusz poweźmie wątpliwości, o których mowa w art. 192 § 2 k.p.k., przerywa przesłuchanie świadka, czyniąc o tym wzmiankę w protokole i zwraca się do prokuratora z wnioskiem o zarządzenie przesłuchania przy udziale biegłego lekarza lub psychologa.

3. Wniosek, o którym mowa w ust. 2, powinien zawierać określenie sprawy i osoby, której dotyczy oraz wskazanie okoliczności faktycznych uzasadniających wnioskowaną czynność.

§ 23. Przed pierwszym przesłuchaniem funkcjonariusz poucza świadka o jego uprawnieniach i obowiązkach określonych w art. 177–192a k.p.k. oraz dostępnych środkach ochrony i pomocy dla świadka oraz osób mu najbliższych, o których mowa w ustawie z dnia 28 listopada 2014 r. o ochronie i pomocy dla pokrzywdzonego i świadka (Dz. U. z 2015 r. poz. 21).

§ 24. Przed lub podczas przesłuchania świadka funkcjonariusz sprawdza, czy:

- 1) nie występują przeszkody wynikające z art. 178 i art. 178a k.p.k. albo okoliczności, o których mowa w art. 179 lub art. 180 k.p.k.;
- 2) nie zachodzi potrzeba zachowania w tajemnicy danych umożliwiających ujawnienie tożsamości świadka i wystąpienia z wnioskiem do prokuratora o wydanie postanowienia, o którym mowa w art. 184 § 1 k.p.k., a także zastosowania trybu określonego w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 czerwca 2003 r. w sprawie postępowania o zachowanie w tajemnicy okoliczności umożliwiających ujawnienie tożsamości świadka oraz sposobu postępowania z protokołami zeznań tego świadka (Dz. U. z 2019 r. poz. 110);
- 3) nie zachodzi potrzeba stosowania środków ochrony i pomocy dla świadka oraz osób mu najbliższych, w związku z istnieniem zagrożenia dla ich życia lub zdrowia.

§ 25. 1. Przy wszystkich czynnościach z udziałem świadka, należy przestrzegać procedur zapewniających zachowanie w tajemnicy miejsca jego zamieszkania lub miejsca pracy, w szczególności pytania zadawane świadkowi nie mogą zmierzać do ujawnienia tych miejsc, chyba że ma to znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy albo przeprowadzający czynność stosownie do przepisu art. 148a § 4 k.p.k. odstąpił w całości lub w części od anonimizacji tych danych. Szczegółowy sposób postępowania z tymi danymi określają przepisy art. 148a k.p.k.

2. W przypadku odstąpienia od anonimizacji danych, o których mowa w art. 148a § 4 k.p.k., funkcjonariusz wydaje zarządzenie, które doręcza się świadkowi.

3. Okoliczności potwierdzające, że dane dotyczące miejsca zamieszkania, miejsca pracy, numeru telefonu, telefaksu lub adresu poczty elektronicznej pokrzywdzonego lub świadka są oskarżonemu znane, powinny wynikać z niebudzących wątpliwości materiałów zgromadzonych w sprawie.

4. Przesłanka oczywistego braku potrzeby ochrony danych dotyczących miejsca zamieszkania, miejsca pracy, numeru telefonu, telefaksu lub adresu poczty elektronicznej pokrzywdzonego lub świadka z uwagi na charakter sprawy, może zaistnieć w szczególności wtedy, gdy postępowanie nie dotyczy czynu o charakterze kryminalnym lub z użyciem przemocy, lub groźby karalnej.

5. Mając na uwadze przepis art. 148a k.p.k., należy każdorazowo rozważać potrzebę zamieszczenia w postanowieniach, zarządzeniach, protokołach i innych dokumentach danych dotyczących miejsca zamieszkania lub miejsca pracy świadka i pokrzywdzonego.

6. Przy wszystkich czynnościach z udziałem świadka, o którym mowa w art. 184 § 1 k.p.k., należy ze szczególną starannością przestrzegać procedur zapewniających zachowanie w tajemnicy wizerunku, głosu, danych osobowych oraz innych informacji lub okoliczności, które mogłyby umożliwić ujawnienie jego tożsamości osobom nieupoważnionym.

§ 26. 1. Funkcjonariusz odnotowuje w protokole przesłuchania decyzję świadka, co do składania lub odmowy składania zeznań na podstawie art. 182 k.p.k. Prawo świadka, o którym mowa w art. 182 k.p.k., przysługuje tylko w takim zakresie, w jakim zeznania te miałyby dotyczyć podejrzanego będącego osobą najbliższą dla świadka i wskazanego przez świadka w oświadczeniu o korzystaniu z prawa odmowy zeznań.

2. Funkcjonariusz odnotowuje w protokole przesłuchania uchylenie się świadka na podstawie art. 183 § 1 k.p.k. od odpowiedzi na pytania. Z gwarancji przewidzianej w art. 183 § 1 k.p.k. może korzystać także osoba najbliższa dla świadka, która jest uprawniona do odmowy zeznań na podstawie art. 182 k.p.k., ale z tego prawa nie korzysta.

3. Jeżeli świadek wnosi o zwolnienie go od złożenia zeznania w całości lub od odpowiedzi na konkretne pytania na podstawie art. 185 k.p.k., wniosek złożony ustnie należy odnotować w protokole przesłuchania wraz z decyzją dotyczącą zwolnienia. Wniosek złożony na piśmie dołącza się do protokołu przesłuchania, a w treści protokołu przesłuchania należy umieścić adnotację o decyzji dotyczącej przedmiotowego zwolnienia.

§ 27. W sprawach o przestępstwa, o których mowa w art. 185a § 1, art. 185b § 1 i art. 185c § 1 k.p.k., Straż Graniczna zwraca się do prokuratora prowadzącego lub nadzorującego postępowanie pisemnie lub w innej formie uzgodnionej przez kierownika jednostki organizacyjnej Straży Granicznej i kierownika nadzorującej prokuratury, o wystąpienie do sądu z wnioskiem o przesłuchanie w trybie pilnym pokrzywdzonego lub świadka. Straż Graniczna występuje do prokuratora także w przypadku potrzeby dokonania w tych sprawach okazania lub konfrontacji.

Rozdział 6.

Przedstawienie zarzutów i przesłuchanie podejrzanego

§ 28. W dochodzeniu, przed podjęciem decyzji o przesłuchaniu osoby w charakterze podejrzanego lub przed wydaniem postanowienia o przedstawieniu zarzutów, funkcjonariusz jest obowiązany:

- 1) przeprowadzić analizę materiału dowodowego pod kątem prawdopodobieństwa popełnienia przestępstwa przez określoną osobę;
- 2) ustalić, czy nie zachodzą okoliczności wyłączające ściganie, przestępność lub karalność czynu, określone w art. 17 § 1 k.p.k.;
- 3) ocenić, czy w celu koncentracji czynności dotyczących bezpośrednio osoby podejrzanego, nie zachodzi konieczność zmiany kolejności czynności w planie postępowania;

4) rozważyć, czy nie zachodzi potrzeba zatrzymania osoby podejrzanej (art. 247 k.p.k.), zastosowania środka zapobiegawczego, przeprowadzenia przeszukania, zatrzymania rzeczy lub danych informatycznych, tymczasowego zajęcia mienia ruchomego i w razie konieczności – wystąpić do prokuratora z wnioskiem o wydanie stosownych postanowień;

5) sformułować zarzut, który powinien spełniać wymogi określone w art. 313 § 2 k.p.k.

§ 29. Wydanie postanowienia o przedstawieniu zarzutów obejmuje jego sporządzenie, niezwłoczne ogłoszenie i przesłuchanie podejrzanego. Sporządzenie postanowienia o przedstawieniu zarzutów uważa się za wydane, gdy ogłoszenie tego postanowienia lub przesłuchanie podejrzanego nie jest możliwe z powodu jego ukrywania się lub nieobecności w kraju.

§ 30. 1. W sprawach, w których prowadzi się śledztwo, poza przypadkiem określonym w art. 308 § 2 k.p.k., funkcjonariusz występuje do prokuratora z wnioskiem o wydanie postanowienia o przedstawieniu, zmianie lub uzupełnieniu zarzutów. Przepis § 31 stosuje się odpowiednio.

2. W sprawach, w których prowadzi się dochodzenie, z zastrzeżeniem ust. 3 i 4, treść zarzutów oraz ich zmianę lub uzupełnienie funkcjonariusz może wpisać do protokołu przesłuchania podejrzanego.

3. Wydanie postanowienia o przedstawieniu zarzutów w dochodzeniu jest konieczne, gdy podejrzany jest tymczasowo aresztowany (art. 325g § 1 k.p.k.) lub nie włada w wystarczającym stopniu językiem polskim, z zachowaniem wymogu określonego w art. 72 § 3 k.p.k.

4. Postanowienie o przedstawieniu zarzutów w dochodzeniu sporządza się również w przypadku niemożności ogłoszenia go z przyczyn leżących po stronie osoby podejrzanej lub zaistnienia przesłanek do wydania postanowienia o zawieszeniu dochodzenia z uwagi na ukrywanie się tej osoby.

§ 31. 1. Jeżeli z materiału dowodowego wynika, że podejrzany dopuścił się dwu lub więcej przestępstw, należy w jednym postanowieniu o przedstawieniu zarzutów podać wszystkie czyny przestępne lub umieścić treść wszystkich zarzutów w protokole przesłuchania podejrzanego.

2. W przypadku, gdy podejrzany jednym czynem naruszył kilka przepisów ustawy, w kwalifikacji prawnej podaje się wszystkie naruszone przepisy, należy także przywołać art. 11 § 2 k.k.

§ 32. 1. Jeżeli w wyniku przeprowadzanych czynności dowodowych ustalono, że podejrzany oprócz czynu, który mu już zarzucono, dopuścił się innego czynu lub czynów, należy wpisać treść zarzutów w tym zakresie do protokołu kolejnego przesłuchania podejrzanego lub sporządzić postanowienie o uzupełnieniu zarzutów, jeżeli w tej formie uprzednio ogłaszano podejrzanemu zarzut.

2. W przypadku, gdy w wyniku przeprowadzonych i udokumentowanych czynności dowodowych ustalono, że podejrzanemu należy zarzucić:

1) ten sam czyn, ale w zmienionej w istotny sposób postaci, w szczególności w wyniku zmiany czasu, miejsca, sposobu popełnienia czynu oraz jego skutków, zwłaszcza wysokości powstałej lub grożącej szkody,

2) ten sam czyn, ale zakwalifikowany z surowszego przepisu, co pozostaje w bezpośrednim związku z wysokością grożącej kary, zagrożeniem środkami karnymi, możliwością stosowania nadzwyczajnego złagodzenia lub obostrzenia kary, korzystania z warunkowego zawieszenia wykonania kary lub warunkowego zwolnienia

– należy wpisać treść zmienionego zarzutu do protokołu kolejnego przesłuchania podejrzanego lub sporządzić postanowienie o zmianie zarzutów, jeżeli w tej formie uprzednio ogłaszano podejrzanemu zarzut.

§ 33. Pouczenie podejrzanego o uprawnieniach, o których mowa w art. 313 § 3 k.p.k., oraz oświadczenie podejrzanego dokumentuje się odpowiednią wzmianką w postanowieniu o przedstawieniu zarzutów lub w protokole przesłuchania podejrzanego, jeżeli treść zarzutów wpisano do protokołu przesłuchania.

§ 34. 1. Potwierdzeniem ogłoszenia postanowienia o przedstawieniu zarzutów oraz pouczenia podejrzanego o prawie żądania podania ustnie podstaw zarzutów, a także o prawie żądania sporządzenia uzasadnienia tego postanowienia jest podpis podejrzanego z zaznaczeniem daty. O odmowie złożenia podpisu lub przeszkodzie w jego złożeniu należy sporządzić adnotację w postanowieniu o przedstawieniu zarzutów lub w protokole przesłuchania podejrzanego, jeżeli treść zarzutów wpisano do protokołu przesłuchania.

2. Wzmiankę o zgłoszeniu przez podejrzanego lub jego obrońcę żądań, o których mowa w ust. 1, zamieszcza się w postanowieniu o przedstawieniu zarzutów lub w protokole przesłuchania podejrzanego, jeżeli treść zarzutów wpisano do tego protokołu.

3. Fakt ustnego poinformowania podejrzanego o treści zarzutów należy udokumentować w protokole przesłuchania podejrzanego.

4. W uzasadnieniu postanowienia o przedstawieniu zarzutów należy w szczególności wskazać, jakie fakty i dowody zostały przyjęte za podstawę zarzutów. W uzasadnieniu zarzutów można pominąć te okoliczności i dowody, których przedwczesne ujawnienie podejrzanemu nie byłoby wskazane ze względu na potrzebę zabezpieczenia prawidłowego toku postępowania lub ochronę ważnego interesu państwa, jeżeli ich wskazanie nie jest niezbędne dla wykazania zasadności zarzutów.

5. Uzasadnienie postanowienia o przedstawieniu zarzutów doręcza się podejrzanemu i jego obrońcy, jeżeli został ustanowiony, w terminie 14 dni od zgłoszonego przez podejrzanego żądania.

6. Uzasadnienie postanowienia o przedstawieniu zarzutów sporządza się w trzech jednobrzmiących egzemplarzach, jeżeli ma być doręczone podejrzanemu i obrońcy. Podejrzany i obrońca potwierdzają podpisem odbiór lub przyjęcie do wiadomości treści uzasadnienia, a gdy nie chcą potwierdzić – czyni się stosowną wzmiankę na oryginale uzasadnienia, chyba że nastąpiło doręczenie w trybie określonym w rozdziale 15 k.p.k.

7. Wskazówki wymienione w ust. 1-6 stosuje się odpowiednio do postanowienia o uzupełnieniu lub o zmianie przedstawionych zarzutów.

§ 35. Jeżeli zachowanie podejrzanego podczas przesłuchania nasuwa uzasadnioną wątpliwość, co do jego poczytalności, a kontynuowanie czynności mogłoby skutkować możliwością podniesienia uzasadnionego zarzutu naruszenia praw podejrzanego – funkcjonariusz przerywa przesłuchanie, dokumentując w protokole powód przerwania czynności i przekazuje akta postępowania przygotowawczego prokuratorowi, wnosząc o powołanie dwóch biegłych lekarzy psychiatrów.

§ 36. 1. Niewyrażenie przez funkcjonariusza zgody na złożenie przez podejrzanego wyjaśnień na piśmie, na podstawie art. 176 § 2 k.p.k., może nastąpić w szczególności, gdy istnieje konieczność doprowadzenia podejrzanego do sądu z wnioskiem o zastosowanie tymczasowego aresztowania, a zachodzi obawa upływu 48 godzin od chwili zatrzymania. Zarówno żądanie jak i odmowę, z podaniem jej przyczyn, należy umieścić w protokole przesłuchania. Odmowa nie wymaga postanowienia i nie podlega zaskarżeniu.

2. Jeśli w toku przesłuchania podejrzany przekaze przesłuchującemu funkcjonariuszowi wcześniej przygotowaną wersję wyjaśnień na piśmie, należy dołączyć ją do akt postępowania przygotowawczego. Pismo to nie stanowi załącznika do protokołu przesłuchania, o którym mowa w art. 176 § 4 k.p.k.

Rozdział 7.

Zebranie danych o podejrzanym

§ 37. 1. Ustalanie danych o podejrzanym, o których mowa w art. 213 § 1, 2 i 2a k.p.k., należy rozpocząć niezwłocznie po wydaniu w stosunku do niego postanowienia o przedstawieniu zarzutów albo po postawieniu mu zarzutu bez wydania takiego postanowienia w związku z przystąpieniem do przesłuchania w charakterze podejrzanego.

2. W ramach gromadzenia danych o podejrzanym, o których mowa w art. 213 § 1 k.p.k., należy ustalić rodzaj majątku ruchomego i nieruchomego podejrzanego oraz w miarę możliwości rodzaj i wielkość zobowiązań na rzecz innych osób, instytucji lub przedsiębiorców, w szczególności z tytułu alimentów, rent, pożyczek, kredytów, należności podatkowych lub ubezpieczeniowych. Informacje należy uzyskiwać od podejrzanego, występować do prokuratora o pomoc w ustaleniach lub korzystać z innych dostępnych dla Straży Granicznej źródeł informacji.

3. W celu uzyskania informacji dotyczącej stosunków majątkowych i źródeł dochodu podejrzanego, w tym prowadzonych i zakończonych postępowań podatkowych można sięgnąć, na podstawie art. 213 § 1a k.p.k. po informacje z systemu teleinformatycznego ministra właściwego do spraw finansów publicznych.

4. W przypadku rozstrzygnięcia kwestii zastosowania środka zapobiegawczego, funkcjonariusz powinien uzyskać dane o podejrzanym, o których mowa w art. 213 § 1 k.p.k., przed podjęciem decyzji w przedmiocie zastosowania środka zapobiegawczego; w miarę możliwości niezwłocznie po przedstawieniu zarzutu.

5. Jeżeli podejrzanym jest nieletni albo jeżeli karalność czynu zależy od wieku pokrzywdzonego, do akt sprawy załącza się wyciąg z dowodu osobistego, z paszportu lub z aktu urodzenia podejrzanego albo pokrzywdzonego. Dla potwierdzenia daty urodzenia można też posiłkować się danymi z Powszechnego Elektronicznego Systemu Ewidencji Ludności (PESEL) lub z ewidencji wydanych i unieważnionych dowodów osobistych. Przepis § 15 ust. 2 stosuje się odpowiednio.

6. Jeśli w odniesieniu do podejrzanego, pomimo zastosowania trybu, o którym mowa w § 15 ust. 2, nadal istnieją wątpliwości, co do jego tożsamości, należy przeprowadzić wywiad daktyloskopijny.

Rozdział 8. **Oględziny miejsca, osoby i rzeczy**

§ 38. 1. Celem oględzin jest ujawnienie i zabezpieczenie śladów przestępstwa lub ich nośników znajdujących się na miejscu zdarzenia lub rzeczy albo znajdujących się przy osobie, mogących mieć związek z przestępstwem, które mogą służyć jako źródła dowodowe w toku postępowania.

2. Oględziny miejsca zdarzenia polegają na dokonaniu czynności zmierzających do poznania przebiegu zdarzenia, w tym czynności techniczno-kryminalistycznych, przeprowadzanych w sposób planowy, z uwzględnieniem właściwości obszaru (przestrzeni zamkniętej lub otwartej) oraz klasyfikacji różnych grup śladów przestępstwa lub ich nośników albo przedmiotów, ich położenia, właściwości, stanu i cech indywidualnych.

§ 39. 1. Oględzin dokonuje funkcjonariusz prowadzący postępowanie lub technik kryminalistyki, chyba że oględzin dokonuje prokurator. W przypadkach niecierpiącymi zwłoki oględzin dokonuje funkcjonariusz realizujący czynności niecierpiące zwłoki.

2. O potrzebie dokonania oględzin decyduje funkcjonariusz prowadzący postępowanie lub realizujący czynności niecierpiące zwłoki, chyba że decyzję podejmie prokurator.

3. W przypadku, gdy funkcjonariusz dokonujący oględzin uzna, że samodzielnie nie ma możliwości ujawnienia i zabezpieczenia śladów przestępstwa, do udziału w oględzinach wzywa osobę, o której mowa w art. 205 § 1 k.p.k., zwaną dalej „specjalistą”.

4. Nie wzywa się specjalisty, jeżeli można zasadnie przypuszczać, że zostaną ujawnione jedynie nośniki śladów przestępstwa, których zabezpieczenie polega na przemieszczeniu nośnika z miejsca dokonywania oględzin. Należy wówczas odpowiednio zastosować § 41 ust. 7 zdanie drugie i trzecie.

§ 40. 1. Z oględzin sporządza się protokół oraz w miarę potrzeby odpowiednią dokumentację techniczną. Podczas oględzin miejsca sporządza się niezbędną dokumentację dodatkową.

2. W toku oględzin dokumentuje się w protokole zastany stan miejsca, osoby lub rzeczy, opisując umiejscowienie ujawnionych śladów przestępstwa, ich nośników oraz rzeczy mogących mieć związek z przestępstwem. Ujawnione ślady przestępstwa, ich nośniki oraz rzeczy oznaczają się kolejnymi numerami przy zastosowaniu cyfr arabskich, poczynając od 1. W przypadku śladów przestępstwa ujawnionych i zabezpieczonych z przedmiotu (nośnika śladu) wprowadza się oznaczenie tych śladów jako numer zabezpieczonego nośnika oraz kolejną wielką literę alfabetu łacińskiego poczynając od A (np. 2A).

3. Jeżeli oględziny są utrwalane w sposób określony w art. 147 k.p.k., opis przebiegu oględzin w protokole ogranicza się do opisu sposobu ujawniania i zabezpieczenia śladów przestępstwa, ich nośników lub rzeczy. Jeżeli podczas oględzin wykonano zdjęcia ogólnoorientacyjne, sytuacyjne lub szczegółowe, opis przebiegu oględzin można ograniczyć do opisu sposobu ujawniania i zabezpieczenia śladów przestępstwa, ich nośników oraz rzeczy.

4. Podczas sporządzania protokołu oględzin funkcjonariusz jest obowiązany przestrzegać następujących zasad:

- 1) protokół sporządza się podczas dokonywania oględzin;
- 2) jeżeli protokół jest nieczytelny, należy sporządzić jego odpis oraz wraz z oryginałem dołączyć do akt postępowania;
- 3) jeżeli podczas oględzin miejsca nie ma możliwości prawidłowego sporządzenia protokołu (np. ze względu na warunki atmosferyczne), sporządza się go po dokonaniu czynności, na podstawie zapisków i notatek

dokonywanych podczas oględzin oraz dokumentacji technicznej, które stanowią załącznik do protokołu; w protokole należy opisać przyczynę odstąpienia od sporządzenia protokołu podczas oględzin;

- 4) w treści protokołu należy używać ujednoliconego nazewnictwa, unikać używania wyrazów wieloznacznych lub niezrozumiałych;
- 5) w protokole nie zamieszcza się wniosków lub przypuszczeń innych niż właściwe dla opinii biegłego;
- 6) protokół należy sporządzać pismem czytelnym, wykonywane podczas oględzin czynności opisywać przyjmując formę nieosobową dokonaną, a stan miejsca poddanego oględzinom określać w czasie teraźniejszym.

5. O rodzaju dokumentacji technicznej sporządzanej podczas oględzin decyduje funkcjonariusz albo prokurator dokonujący oględzin.

6. Dokumentację techniczną załączaną do protokołu oględzin mogą stanowić w szczególności:

- 1) szkice ogólne, szczegółowe i specjalne, uwzględniające najistotniejsze dane;
- 2) zdjęcia ogólnoorientacyjne, sytuacyjne i szczegółowe, przedstawiające miejsce, osobę lub rzecz poddane oględzinom oraz ujawnione ślady przestępstwa, ich nośniki lub rzeczy albo nośniki zawierające zapis obrazu lub dźwięku.

7. Dodatkowa dokumentacja z oględzin miejsca powinna zawierać w szczególności:

- 1) wykaz osób uczestniczących w oględzinach, z określeniem ich indywidualnych zadań oraz czasu wejścia i opuszczenia miejsca oględzin, a także opis wymuszonych wejść na obszar oględzin osób, o których mowa w § 42 ust. 1 pkt 6, poza funkcjonariuszami uczestniczącymi w oględzinach;
- 2) wstępne informacje o obszarze lub obiekcie oględzin oraz zdarzeniach, jakie zaistniały przed rozpoczęciem oględzin, w tym o przyrządach do ratowania życia lub zdrowia użytych podczas udzielania pomocy medycznej albo do ratowania mienia.

§ 41. 1. Zabezpieczony materiał dowodowy podlega ochronie przed:

- 1) zniszczeniem lub zmianą cech identyfikacyjnych, w szczególności przez zatarcie śladów;
- 2) wprowadzeniem materiału przypadkowego, w szczególności śladów pozostawionych przez osoby uczestniczące w oględzinach, a także przeniesieniem materiału z innego miejsca albo rzeczy;
- 3) kontaktem z innym materiałem dowodowym, w tym doprowadzeniem do kontaktu bezpośredniego (np. kontaktu odzieży zabezpieczonej od pokrzywdzonego i od osoby podejrzanej przez składowanie odzieży razem bez zabezpieczenia) albo pośredniego (np. przez jednoczesne przesłuchiwanie kilku osób w tym samym pomieszczeniu lub przewożenie ich tym samym pojazdem przed zabezpieczeniem ich odzieży).

2. Ochronianie materiału dowodowego przed zanieczyszczeniem podczas oględzin miejsca zdarzenia należy rozpocząć od chwili podjęcia pierwszych czynności służbowych, kontynuować podczas oględzin oraz zbierania i zabezpieczania dowodów.

3. Materiał dowodowy składa się w odpowiednich warunkach gwarantujących jego ochronę przed uszkodzeniem lub zniszczeniem, w szczególności zabronione jest dotykanie bez ochrony materiału dowodowego, w celu zapewnienia przekazania go do badań kryminalistycznych w stanie niezmienionym, z uwzględnieniem przepisu art. 207 § 2 k.p.k.

4. W razie prawdopodobieństwa wprowadzenia do materiału dowodowego innego materiału, pobiera się materiał kontrolny lub materiał do eliminacji.

5. Po zabezpieczeniu procesowym ujawnionego materiału dowodowego, specjalista zabezpiecza go pod względem techniczno-kryminalistycznym i przekazuje funkcjonariuszowi dokonującemu oględzin, a jeżeli oględzin dokonywał prokurator – prokuratorowi.

6. W razie braku możliwości dokonania prawidłowego zabezpieczenia techniczno-kryminalistycznego ujawnionego śladu przestępstwa lub jego nośnika albo ujawnienia i zabezpieczenia śladu przestępstwa z nośnika zgodnie z wymogami technicznymi, specjalista przemieszcza ślad przestępstwa lub jego nośnik w miejsce, w którym będzie możliwość dokonania prawidłowego jego zabezpieczenia. Przemieszczenie śladu przestępstwa lub jego nośnika podlega udokumentowaniu. Zabezpieczenia śladu przestępstwa lub jego nośnika albo ujawnienia i zabezpieczenia śladu przestępstwa z nośnika specjalista dokonuje niezwłocznie po ustaniu przyczyny odstąpienia podczas oględzin, po czym ślad przestępstwa lub jego nośnik za pokwitowaniem przekazuje do komórki organizacyjnej jednostki organizacyjnej Straży Granicznej prowadzącej postępowanie albo prokuratorowi, jeśli prokurator dokonywał oględzin.

§ 42. 1. Zadaniem funkcjonariusza, który pierwszy przybył na miejsce zdarzenia, po zapewnieniu bezpieczeństwa sobie i innym osobom biorącym udział w czynnościach zabezpieczenia miejsca zdarzenia, jest:

- 1) podjęcie działań mających na celu ratowanie życia i zdrowia ludzi oraz ograniczenie ewentualnych zagrożeń dla otoczenia;
- 2) poinformowanie służby dyżurnej o najistotniejszych ustaleniach, a także o potrzebie wsparcia i o ewentualnych zagrożeniach;
- 3) dążenie do ograniczenia negatywnych skutków warunków mogących mieć wpływ na zniszczenie, zmianę cech identyfikacyjnych lub wartości dowodowej mogących wystąpić śladów przestępstwa oraz ocena ryzyka naniesienia zanieczyszczeń na miejsce zdarzenia; jeżeli takie zagrożenie istnieje, należy szczegółowo udokumentować źródło zanieczyszczeń;
- 4) wyznaczenie i zabezpieczenie obszaru, na którym mogą wystąpić ślady przestępstwa, zwanego dalej „obszarem oględzin”;
- 5) dążenie, aby przedstawiciele organów państwowych lub samorządowych, innych służb, inspekcji lub instytucji i mediów oraz jakiegokolwiek inne osoby, poza prowadzącymi akcją ratowniczą, nie wchodziły na obszar oględzin;
- 6) spisanie danych osobowych (imię, nazwisko, adres miejsca zamieszkania, ewentualnie numer telefonu) osób zastanych na obszarze oględzin lub wchodzących na ten obszar, ze wskazaniem czasu i przyczyny obecności albo celu przybycia oraz czasu opuszczenia obszaru, przy czym od osób prowadzących akcję ratowniczą odbiera się dane ustnie, a w przypadku gdy utrudniałoby to prowadzoną przez nich akcję, można ograniczyć się do spisania rodzaju i numerów rejestracyjnych albo taktycznych pojazdów, którymi przybyli.

2. Czynności, o których mowa w ust. 1 pkt 6, prowadzi się do czasu zakończenia badania miejsca zdarzenia.

§ 43. W toku oględzin miejsca zdarzenia przestrzeń poddawaną oględzinom określa funkcjonariusz wykonujący tę czynność, uwzględniając rodzaj przestępstwa i wstępnie ustalony lub domniemany sposób jego popełnienia, chyba że określi ją prokurator.

§ 44. 1. Do czynności na miejscu zdarzenia należą w szczególności:

- 1) ujawnienie materiału dowodowego oraz oznaczenie kolejnymi numerami śladów przestępstwa lub nośników śladów oraz rzeczy mogących mieć związek z przestępstwem;
- 2) fotograficzne utrwalenie wyglądu miejsca zdarzenia, sporządzenie szkiców i wykonanie pomiarów w celu utrwalenia umiejscowienia materiału dowodowego;
- 3) zabezpieczenie materiału dowodowego za pomocą sprzętu technicznego i odpowiednich środków fizykochemicznych;
- 4) procesowe udokumentowanie zabezpieczenia materiału dowodowego przez dokładne opisanie w protokole oględzin:
  - a) miejsca ujawnienia materiału dowodowego, a także odległości, w jakich znajdował się w stosunku do stałych punktów odniesienia,
  - b) nośnika śladu przestępstwa albo podłoża, na którym ślad lub nośnik śladu ujawniono, w tym jego właściwości,

- c) charakterystyki śladu przestępstwa, a w przypadku nośnika lub rzeczy – rodzaju, wymiarów, materiału, koloru i cech szczególnych,
- d) metody, jaką ślad przestępstwa został ujawniony,
- e) numeracji materiału dowodowego, która musi być zgodna z numeracją na dokumentacji fotograficznej oraz szkicu,
- f) sposobu, w jaki materiał dowodowy został zabezpieczony.

2. Przed przystąpieniem do przemieszczania i zabezpieczania materiału dowodowego należy sporządzić szkice ukazujące wzajemne położenie śladów przestępstwa lub nośników śladów oraz rzeczy mogących mieć związek z przestępstwem. Kierujący oględzinami określa, jak szczegółowe mają być szkice niezbędne dla udokumentowania stanu obszaru oględzin.

3. Za prowadzenie całości dokumentacji z oględzin miejsca zdarzenia, w szczególności za jej sporządzanie zgodnie z wymaganiami procedury karnej i przyjętymi zasadami prowadzenia oględzin oraz za jej gromadzenie odpowiada dokonujący oględzin, a jeśli powołano zespół do przeprowadzenia oględzin – kierujący tym zespołem.

§ 45. 1. Jeżeli w toku oględzin miejsca zdarzenia użyto psa służbowego, należy tę czynność traktować jako część składową oględzin i uczynić o tym stosowny zapis w protokole oględzin, wpisując miejsce i czas nawęszania.

2. Notatkę z użycia w toku oględzin psa służbowego oraz szkic ścieżki, po której pies prowadził od miejsca rozpoczęcia do zakończenia tropienia, jeśli został wykonany, załącza się do protokołu oględzin.

3. Do protokołu oględzin należy także załączyć notatkę sporządzoną w związku z odstąpieniem od użycia psa służbowego.

§ 46. 1. W wypadku dokonywania oględzin na obszarze otwartym w nocy, we mgle, podczas opadów, w razie konieczności zapewnienia możliwości powtórnego przeprowadzenia czynności, należy zabezpieczyć obszar oględzin przed dostępem osób postronnych oraz w miarę możliwości przed niekorzystnym wpływem czynników atmosferycznych i ponowić oględziny w lepszych warunkach.

2. Prowadzący oględziny albo kierujący zespołem powołanym do ich przeprowadzenia bezpośrednio po wykonaniu wszystkich czynności wchodzących w zakres oględzin, przed podjęciem decyzji o opuszczeniu obszaru oględzin dokonuje kontrolnego przeglądu tego obszaru, w celu sprawdzenia, czy podczas gromadzenia materiału dowodowego nie pominięto śladów przestępstwa lub ich nośników. W przypadku stwierdzenia, że pominięto ślady przestępstwa lub ich nośniki, dokonuje się oględzin uzupełniających.

3. Prowadzący oględziny albo kierujący zespołem powołanym do ich przeprowadzenia wspólnie ze specjalistą lub biegłym, jeżeli oględziny są dokonywane z ich udziałem, może ustalić sposób wykorzystania materiału dowodowego przez określenie możliwości prowadzenia specjalistycznych badań kryminalistycznych – ze wskazaniem rodzajów specjalności biegłych, instytucji naukowych albo specjalistycznych. Ustalenia te można udokumentować w notatce urzędowej, którą dołącza się do akt kontrolnych postępowania.

4. Po zakończeniu czynności na miejscu zdarzenia prowadzący oględziny albo kierujący zespołem powołanym do ich przeprowadzenia podejmuje decyzję co do dalszego sposobu dysponowania tym miejscem (pozostawienie w dyspozycji prokuratury albo Straży Granicznej, oddanie pod dozór lub przekazanie do użytkowania dysponentowi miejsca). Jeżeli prokurator odstąpił od przybycia na miejsce zdarzenia, ale wydał wytyczne co do sposobu realizacji czynności, prowadzący oględziny albo kierujący zespołem powołanym do ich przeprowadzenia, przedstawia prokuratorowi relację z ich przebiegu i wyników, a następnie wykonuje wytyczne prokuratora co do sposobu dysponowania miejscem oględzin.

§ 47. 1. Oględzinom poddaje się każdy nośnik śladów przestępstwa ujawniony podczas oględzin miejsca zdarzenia oraz każdą rzecz znalezioną albo wydaną w trakcie przeszukania miejsca, pomieszczenia lub osoby albo zatrzymania rzeczy.

2. Celem oględzin rzeczy jest jej identyfikacja, wykrycie na tej rzeczy śladów przestępstwa lub ustalenie właściwości danej rzeczy.

3. Od oględzin rzeczy odstępuje się i dołącza ją do akt postępowania, jeśli nie ma podstaw do uznania rzeczy za nośnik śladów przestępstwa, została ona zidentyfikowana, jej wygląd i cechy charakterystyczne zostały opisane w protokole zatrzymania rzeczy albo protokole przeszukania.

4. Odstępuje się od oględzin zabezpieczonej rzeczy, jeżeli będzie ona przedmiotem badań w celu ujawnienia znajdujących się na niej śladów i wydania opinii biegłego.

5. Oględziny nośników śladów przestępstwa prowadzone na miejscu zdarzenia dokumentuje się w protokole oględzin tego miejsca, chyba że oględziny miejsca zostały dokonane bez udziału specjalisty. W takim wypadku oględzin nośnika dokonuje się z udziałem specjalisty i dokumentuje ich wynik w odrębnym protokole.

6. Jeżeli podczas oględzin ujawniono rzeczy lub dokumenty w liczbie powodującej nadmierne wydłużenie czasu trwania oględzin, zabezpiecza się je i opisuje w pakietach, stosując odpowiednio sposób wskazany w § 58.

§ 48. 1. Funkcjonariusz może przeprowadzić oględziny miejsca z udziałem podejrzanego lub świadka wykorzystując uprzednio złożone przez nich wyjaśnienia lub zeznania, w celu:

- 1) potwierdzenia popełnienia przestępstwa w określonym miejscu lub w określony sposób;
- 2) upewnienia się, czy uprzednio uzyskane informacje o tym miejscu lub jego fragmencie są zgodne z rzeczywistością;
- 3) doprecyzowania lub uzupełnienia informacji, o których mowa w pkt 2;
- 4) usunięcia lub wyjaśnienia sprzeczności tkwiących w informacjach, o których mowa w pkt 2;
- 5) ujawnienia i utrwalenia dowodów rzeczowych oraz śladów przestępstwa.

2. Podczas oględzin, o których mowa w ust. 1, można odczytywać fragmenty protokołów przesłuchań a także dokonywać przesłuchań lub innych czynności dowodowych, w szczególności przeszukania miejsca.

3. Oględziny, o których mowa w ust. 1, rozpoczyna się od stałego punktu terenowego znajdującego się w pobliżu miejsca objętego czynnością.

§ 49. Funkcjonariusz może sporządzić plan oględzin, o których mowa w § 48, w miarę potrzeby ugodniony z prokuratorem prowadzącym lub nadzorującym postępowanie, określający:

- 1) cel, czas i miejsce oględzin;
- 2) osoby uczestniczące w oględzinach, ze wskazaniem funkcji do wykonania oraz sposobu powiadomienia o udziale w oględzinach;
- 3) środki techniczne, środki transportu oraz materiały konieczne do przeprowadzenia oględzin;
- 4) ewentualne pytania do uczestników oględzin;
- 5) podział czynności między funkcjonariuszami biorącymi udział w oględzinach;
- 6) sposób zabezpieczenia przebiegu oględzin, zwłaszcza zapewnienia bezpieczeństwa ich uczestnikom i uniemożliwienia ucieczki podejrzanemu.

Rozdział 9.

Eksperyment procesowy

§ 50. 1. Funkcjonariusz może na podstawie art. 211 k.p.k. przeprowadzić eksperyment procesowy jednorazowo lub kilkakrotnie, w każdym stadium postępowania, również w toku dokonywania innych czynności, w celu:

- 1) sprawdzenia, czy przestępstwo mogło być popełnione w określonych warunkach;
- 2) sprawdzenia, czy określona osoba mogła w danych warunkach popełnić przestępstwo;
- 3) ustalenia, czy przestępstwo mogło być popełnione w określony sposób;
- 4) ustalenia możliwości wystąpienia określonych skutków przestępstwa w wyniku działania sprawcy;
- 5) sprawdzenia prawdziwości zeznań lub wyjaśnień;

- 6) wyjaśnienia sprzeczności w zeznaniach lub wyjaśnieniach;
- 7) ujawnienia dowodów przestępstwa, w tym śladów przestępstwa.

2. Eksperymentu procesowego nie dokonuje się, jeżeli jego przeprowadzenie może:

- 1) zagrażać życiu lub zdrowiu uczestników;
- 2) łączyć się z udziałem pokrzywdzonego, o którym mowa w art. 185a, art. 185b lub art. 185c k.p.k.;
- 3) łączyć się z udziałem osób, o których mowa w art. 192 § 3 k.p.k., chyba że wyrażą zgodę;
- 4) zagrażać ujawnieniem tajemnicy prawnie chronionej;
- 5) uwłaczać godności osobistej uczestników;
- 6) zagrażać mieniu w rozmiarach niewspółmiernych do znaczenia eksperymentu.

§ 51. 1. Funkcjonariusz może przeprowadzić eksperyment procesowy w formie doświadczenia na miejscu zdarzenia lub w innym miejscu, w celu sprawdzenia czy dany rodzaj czynności, zachowania albo zjawiska jest w ogóle możliwy.

2. Funkcjonariusz może przeprowadzić eksperyment procesowy w formie odtworzenia, które powinno być ściśle powiązane z przebiegiem zdarzenia lub z jego częścią, a więc dokonane w tym samym miejscu, o tej samej porze, a jeśli miało miejsce na terenie otwartym, w takich samych w miarę możliwości warunkach zewnętrznych, w szczególności warunkach atmosferycznych, przy podobnej widoczności, źródłach i natężeniu hałasu.

§ 52. Przed dokonaniem eksperymentu procesowego funkcjonariusz może sporządzić plan, który może być uzgodniony z prokuratorem prowadzącym lub nadzorującym postępowanie i powinien określać w szczególności:

- 1) cel, czas i miejsce eksperymentu;
- 2) liczbę i rodzaj zamierzonych doświadczeń;
- 3) szczegółowy scenariusz opracowany w ścisłym związku z hipotetycznym przebiegiem zdarzenia ustalonym w oparciu o wyniki oględzin, zeznania i wyjaśnienia;
- 4) osoby uczestniczące w eksperymencie, ze wskazaniem funkcji do wykonania oraz sposobu powiadomienia o udziale w eksperymencie;
- 5) środki techniczne, środki transportu oraz materiały konieczne do przeprowadzenia eksperymentu;
- 6) ewentualne pytania do uczestników eksperymentu;
- 7) podział czynności między funkcjonariuszami biorącymi udział w eksperymencie;
- 8) sposób zabezpieczenia przebiegu eksperymentu, zwłaszcza zapewnienia bezpieczeństwa jego uczestnikom i uniemożliwienia ucieczki podejrzanemu.

§ 53. 1. Jeżeli eksperyment procesowy jest samodzielną czynnością procesową, z jego przeprowadzenia sporządza się protokół i w miarę potrzeby dokumentację techniczną.

2. Jeżeli eksperyment procesowy jest częścią oględzin, jego przebieg i wyniki dokumentuje się w protokole oględzin.

Rozdział 10.

Zatrzymanie rzeczy i danych informatycznych. Przeszukanie osoby, miejsca, urządzenia zawierającego dane informatyczne i systemu informatycznego

§ 54. 1. Funkcjonariusz występuje do prokuratora z wnioskiem o wydanie postanowienia o zatrzymaniu rzeczy lub danych informatycznych albo przeszukaniu, wskazując rzeczy lub dane informatyczne, które mają być znalezione lub zatrzymane, jak również imię, nazwisko i adres osoby (nazwę i adres instytucji), u której czynności te mają być przeprowadzone albo osobę podejrzaną, która ma być wykryta, zatrzymana lub przymusowo doprowadzona.

2. W uzasadnieniu wniosku należy przedstawić dowody lub przytoczyć okoliczności dające podstawę do przypuszczenia, że osoba podejrzana lub wymienione rzeczy albo dane informatyczne znajdują się we wskazanym miejscu lub urządzeniu albo systemie informatycznym.

3. W razie konieczności dokonania na podstawie art. 217 § 1 i 5 w związku z art. 236a k.p.k. zatrzymania rzeczy, danych informatycznych lub nośników zawierających dane informatyczne albo przeprowadzenia na podstawie art. 220 § 3 w związku z art. 236a k.p.k. przeszukania osoby, miejsca lub systemu informatycznego, kierownik jednostki organizacyjnej Straży Granicznej może wystawić nakaz wydania rzeczy lub nośników zawierających dane informatyczne albo nakaz przeszukania, w których wskazuje:

- 1) cel czynności, ze wskazaniem rzeczy lub nośników zawierających dane informatyczne, które mają być odnalezione lub zatrzymane;
- 2) imię, nazwisko i adres osoby, która ma być zatrzymana albo przymusowo doprowadzona – w przypadku przeszukania dokonywanego w tym celu;
- 3) imię, nazwisko i adres osoby, u której ma być przeprowadzona czynność zatrzymania lub przeszukania albo nazwę i adres instytucji, w której ma być przeprowadzona taka czynność;
- 4) dane funkcjonariusza kierującego czynnością zatrzymaniem lub przeszukaniem.

§ 55. 1. Jeżeli przewiduje się konieczność wejścia do pomieszczeń lub innych miejsc, w których ma być dokonane przeszukanie, z użyciem siły fizycznej albo środków przeznaczonych do pokonywania zamknięć budowlanych i innych przeszkód, w tym materiałów wybuchowych, prowadzący czynność przeszukania, która została zaplanowana uzgodnia sposób jej przeprowadzenia z prokuratorem nadzorującym postępowanie.

2. Wejście do pomieszczenia w sposób wskazany w ust. 1, jeżeli wcześniej nie zostało zaplanowane, powinno być w miarę możliwości uzgodnione z bezpośrednim przełożonym oraz z prokuratorem nadzorującym postępowanie.

§ 56. 1. Jeżeli funkcjonariusz w toku czynności przeszukania poweźmie przypuszczenie, że w miejscu dokonywania czynności mogą znajdować się rzeczy mogące stanowić dowód w innej sprawie lub podlegające zajęciu w postępowaniu karnym albo dane informatyczne, które nie zostały ujęte w postanowieniu sądu lub prokuratora i nie mają związku z postępowaniem przygotowawczym, w ramach którego przeprowadza się przeszukanie, kontynuuje przeszukanie, a po ich znalezieniu wpisuje je do protokołu z tej czynności i zabezpiecza.

2. Przepis w ust. 1 stosuje się odpowiednio w razie przypuszczenia, że w pomieszczeniu znajduje się osoba podlegająca zatrzymaniu lub przymusowemu doprowadzeniu.

3. W przypadku odmowy dobrowolnego otwarcia pomieszczenia, w którym ma być dokonane przeszukanie, można wejść do niego z użyciem siły fizycznej albo środków przeznaczonych do pokonywania zamknięć budowlanych i innych przeszkód, w tym materiałów wybuchowych.

4. Każdy przypadek wejścia do pomieszczenia w sposób wskazany w ust. 3 oraz każdy przypadek uszkodzenia mienia podczas takiego wejścia do pomieszczenia odnotowuje się w protokole przeszukania.

5. W przypadkach, o których mowa w ust. 4, funkcjonariusz umieszcza w protokole przeszukania informacje na temat przyczyn i skutków użycia siły fizycznej lub środków przeznaczonych do pokonywania zamknięć budowlanych i innych przeszkód, w tym materiałów wybuchowych.

6. Po zakończeniu przeszukania poprzedzonego użyciem siły fizycznej lub środków przeznaczonych do pokonywania zamknięć budowlanych i innych przeszkód, w tym materiałów wybuchowych i dokonanego podczas nieobecności domowników lub innych osób upoważnionych do korzystania z pomieszczenia, należy pomieszczenie zabezpieczyć, pozostawiając na drzwiach lub w innym miejscu informację określającą jednostkę organizacyjną Straży Granicznej, która przeprowadziła czynność wraz z podaniem adresu i kontaktu telefonicznego. Zabezpieczenie w szczególności może polegać na naprawie lub wymianie elementów uszkodzonych podczas takiego rodzaju przeszukania.

7. Przeprowadzający przeszukanie ma prawo zażądać od dysponenta lub użytkownika urządzenia zawierającego dane informatyczne lub systemu informatycznego ujawnienia hasła lub haseł umożliwiających dostęp do urządzenia lub systemu, nawet wówczas, gdy dysponentem lub użytkownikiem jest osoba, o której mowa w art. 74, art. 182 lub art. 183 k.p.k.

8. Podczas przeszukania urządzenia zawierającego dane informatyczne lub systemu informatycznego w przypadku, gdy zasoby przeszukiwanego urządzenia lub systemu albo połączonego z nim innego urządzenia zawierającego dane informatyczne są zaszyfrowane i niemożliwe jest zapoznanie się z nimi bez podania hasła lub klucza prywatnego, można użyć urządzeń lub programów komputerowych umożliwiających dostęp do informacji przechowywanych w systemie informatycznym lub urządzeniu zawierającym dane informatyczne. Użycie takich urządzeń lub programów należących do osoby, u której czynność jest dokonywana, jest niedopuszczalne nawet za zgodą tej osoby.

9. Przeszukania, o którym mowa w ust. 8, dokonuje się przy udziale biegłego lub specjalisty. Niedopuszczalne jest podczas przeszukania umożliwienie dysponentowi lub użytkownikowi bezpośredniego dostępu do urządzeń lub systemów informatycznych.

10. W przypadku zatrzymania oryginalnego nośnika danych informatycznych, na wniosek dysponenta tych danych, można udostępnić kopię plików niezbędnych, np. dla prowadzonej działalności, jeżeli posiadanie treści utrwalonych w tych plikach nie jest zabronione.

§ 57. 1. Funkcjonariusz kierujący przeszukaniem powinien najpierw zażądać od osoby, której czynność dotyczy, dobrowolnego wydania rzeczy lub danych informatycznych, dla odnalezienia których zarządzono przeszukiwanie. Gdy wszystkie żądane rzeczy lub dane informatyczne zostały dobrowolnie wydane i nie zachodzi podejrzenie, że w pomieszczeniu mogą znajdować się inne rzeczy albo inne dane informatyczne mogące stanowić dowód przestępstwa, pochodzące z przestępstwa lub których posiadanie jest zabronione, należy odstąpić od przeszukania.

2. Z zatrzymania rzeczy, danych informatycznych lub nośników zawierających dane informatyczne sporządza się odpowiednio protokół zatrzymania rzeczy (danych informatycznych), gdy zatrzymanie nastąpiło w wyniku dobrowolnego wydania lub protokół przeszukania, gdy zatrzymanie nastąpiło w wyniku dobrowolnego wydania już po rozpoczęciu przeszukania lub ujawnienia w toku czynności przeszukania. Ponadto sporządza się w dwóch jednobrzmiących egzemplarzach pokwitowanie wydanych (odebranych) rzeczy lub danych informatycznych, zawierające ich dokładny opis. Protokół i pierwszy egzemplarz pokwitowania dołącza się do akt głównych, a drugi egzemplarz pokwitowania przekazuje się osobie, u której przeprowadzono zatrzymanie (odebranie) rzeczy.

3. W razie przekazania, na podstawie art. 228 § 1 k.p.k., osobie godnej zaufania rzeczy znalezionych w toku przeszukania, funkcjonariusz sporządza:

- 1) protokół oddania rzeczy na przechowanie – w jednym egzemplarzu;
- 2) wykaz rzeczy oddanych na przechowanie – w dwóch egzemplarzach, z których jeden pozostawia się u osoby zobowiązanej do przechowania rzeczy jako pokwitowanie.

4. Rzeczy stanowiące wielokrotność egzemplarza tego samego rodzaju i zawartości, w szczególności w sprawach z zakresu prawa autorskiego i praw pokrewnych, prawa własności przemysłowej, wpisuje się zbiorczo do protokołu przeszukania lub zatrzymania rzeczy, z podaniem ich łącznej liczby, określeniem rodzaju i nazwy, a także wskazaniem cech pozwalających na ich identyfikację.

5. W protokołach, o których mowa w ust. 2, odnotowuje się użycie sprzętu specjalistycznego, w tym urządzeń lub programów komputerowych umożliwiających dostęp do danych informatycznych przechowywanych w urządzeniu zawierającym dane informatyczne lub systemie informatycznym.

§ 58. 1. W razie konieczności zabezpieczenia większej liczby dokumentów, gdy szczegółowy ich opis w protokole przeszukania lub zatrzymania rzeczy wydłużyłby nadmiernie czas czynności, należy zapakować je w oddzielny pakiet. Prowadzący czynność na opakowaniu oznacza jego zawartość, wpisuje imię i nazwisko osoby, u której zostały one zabezpieczone z datą i podpisem tej osoby, a w przypadku jej nieobecności imię i nazwisko osoby przybranej. Opakowanie pakietu należy tak zabezpieczyć, aby niemożliwe było otwarcie bez naruszenia tej części, na której znajduje się podpis osoby wydającej dokumenty. Jeżeli nie ma później możliwości otwarcia pakietu w obecności osoby wydającej dokumenty – otwarcie pakietu następuje komisyjnie.

2. Dokumenty zabezpieczone w sposób, o którym mowa w ust. 1, poddaje się w późniejszym terminie oględzinom, w miarę możliwości z udziałem osoby, która wydała dokumenty lub innej uprawnionej osoby. Jeżeli oględzin nie zakończono w jednym dniu, należy pozostałe dokumenty ponownie zabezpieczyć, umieszczając na opakowaniu podpisy osób biorących udział w oględzinach.

§ 59. 1. Jeżeli w toku przeszukania użyto psa służbowego, należy tę czynność traktować jako część składową przeszukania i uczynić o tym stosowną wzmiankę w protokole przeszukania. Przepisy § 45 ust. 2 i 3 stosuje się odpowiednio.

2. Dodatkową dokumentację do protokołu, o którym mowa w § 57 ust. 2, mogą stanowić szkice oraz utrwalenia techniczne ujawnionych dowodów lub rzeczy podlegających zajęciu i miejsc ich ukrycia.

Rozdział 11. Biegli, specjaliści i tłumacze

§ 60. 1. Funkcjonariusz, jeżeli prokurator nie zastrzegł tej czynności do osobistego wykonania, przed wydaniem postanowienia, o którym mowa w art. 194 k.p.k.:

- 1) określa przedmiot i zakres badań;
- 2) zabezpiecza i kompletuje materiał przeznaczony do badań w sposób umożliwiający wydanie opinii w wyznaczonym terminie;
- 3) uzyskuje materiał porównawczy, w razie potrzeby przy udziale biegłego, lekarza, uprawnionego do tego pracownika służby zdrowia, uprawnianego funkcjonariusza lub pracownika Straży Granicznej lub specjalisty niebędącego funkcjonariuszem organów procesowych;
- 4) w razie uzasadnionego przypuszczenia, że mogą zachodzić okoliczności wyłączające osoby, o których mowa w pkt 3, od udziału w sprawie lub inne powody osłabiające zaufanie do ich wiedzy lub bezstronności, wyjaśnia te okoliczności w rozmowie z tymi osobami;
- 5) określa zakres, w jakim zostaną udostępnione akta sprawy, a w razie potrzeby konsultuje się w tej sprawie z biegłym; jeżeli biegły zwróci się o udostępnienie akt w szerszym zakresie, należy rozważyć argumentację biegłego, co do potrzeby wykorzystania w badaniach dodatkowych materiałów, w tym akt w całości; udostępnienie akt postępowania w części może polegać również na przekazaniu kopii zamiast oryginałów, gdy nie wpłynie to negatywnie na jakość wydanej opinii;
- 6) w razie wątpliwości co do potrzeby powołania biegłego i zakresu badań, konsultuje powołanie biegłego z prokuratorem prowadzącym lub nadzorującym postępowanie;
- 7) uzyskuje stanowisko biegłego, co do zastrzeżenia danych o miejscu zamieszkania (art. 197 § 2a k.p.k.).

2. Dokumenty urzędowe lub prywatne, o których mowa w art. 393 § 3 k.p.k., sporządzone przez osoby posiadające wiedzę specjalną, mogą stanowić podstawę do odstąpienia od powołania biegłego w zakresie objętym ich treścią, jeżeli kompletność i rzetelność tych dokumentów nie budzi wątpliwości.

§ 61. Przepis § 60 ust. 1 pkt 6 stosuje się odpowiednio przed wystąpieniem do prokuratora prowadzącego lub nadzorującego postępowanie o powołanie:

- 1) biegłego lekarza lub biegłego psychologa, który ma uczestniczyć w przesłuchaniu (art. 192 § 2 k.p.k.);
- 2) biegłych lekarzy psychiatrów w celu wydania opinii o stanie zdrowia psychicznego podejrzanego (art. 202 § 1 k.p.k.).

§ 62. Funkcjonariusz, który bezpośrednio uczestniczył w czynności zabezpieczenia materiału dowodowego, nie może pobierać materiału porównawczego, jeżeli istnieje zagrożenie przeniesienia śladów pomiędzy tymi materiałami.

§ 63. 1. Jeżeli ustalenie okoliczności mających istotne znaczenie dowodowe wymaga wiadomości specjalnych w określonej dziedzinie, funkcjonariusz zasięga opinii biegłego pełniącego służbę albo zatrudnionego w Straży Granicznej.

2. Jeżeli przeprowadzenie badań pozostaje poza możliwościami biegłego, o którym mowa w ust. 1, albo przewidywany czas oczekiwania na wydanie przez niego opinii utrudniłby prawidłowy tok postępowania, funkcjonariusz zasięga opinii biegłego wpisanego na listę biegłych sądowych albo innych osób lub instytucji, o których na podstawie dokumentów wiadomo, że posiadają wiadomości specjalne, a także dysponują środkami niezbędnymi do przeprowadzenia badań.

3. W przypadku, gdy pokrzywdzona organizacja zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi albo osoba fizyczna lub prawna chroniąca określone prawo, przedstawia dowody, które w sposób oczywisty wystarczają do rozstrzygnięcia, czy czyn zabroniony będący przedmiotem postępowania wyczerpuje znamiona przestępstwa określonego w przepisach chroniących własność intelektualną lub przemysłową można odstąpić od powołania biegłego.

4. Sprawdzeń w Centralnej Registraturze Daktyloskopijnej (CRD) należy dokonać jak najszybciej. Wynik sprawdzenia nie jest dowodem z opinii biegłego. Funkcjonariusz po otrzymaniu informacji o pozytywnym wyniku sprawdzenia jest obowiązany dopuścić dowód z opinii biegłego przez wydanie postanowienia:

- 1) w którym nie umieszcza się pytań związanych z wynikiem sprawdzenia lub rejestracji odwzorowań w CRD;
- 2) do którego jako materiał porównawczy dołącza się oryginalną kartę daktyloskopijną sporządzoną w ramach tego postępowania.

5. Przepis ust. 4 stosuje się odpowiednio w przypadku sprawdzeń w zbiorze danych DNA albo innych zbiorach kryminalistycznych.

§ 64. Postanowienie o dopuszczeniu dowodu z opinii biegłego należy sporządzić w odpowiedniej liczbie jednobrzmiących egzemplarzy, z przeznaczeniem do akt postępowania przygotowawczego oraz dla biegłego, podejrzanego, obrońcy i pełnomocnika, jeśli zostali ustanowieni, a także dla pokrzywdzonego oraz do akt kontrolnych.

§ 65. 1. Funkcjonariusz jest obowiązany zapoznać się z opinią biegłego niezwłocznie po jej uzyskaniu.

2. W razie konieczności ponownego wezwania biegłego w tej samej sprawie i co do tego samego zakresu, na podstawie art. 201 k.p.k., funkcjonariusz upewnia się, czy uzyskana opinia istotnie jest:

- 1) niepełna, czyli nie udziela odpowiedzi na wszystkie postawione pytania albo nie uwzględnia wszystkich istotnych okoliczności lub nie zawiera uzasadnienia do wyrażonych w niej ocen i poglądów;
- 2) niejasna, czyli nie pozwala na zrozumienie wyrażonych w niej ocen i poglądów lub sposobu dochodzenia do nich albo zawiera wewnętrzne sprzeczności, nielogiczne lub nie znajdujące oparcia w badaniach wnioski końcowe, jest niezrozumiała lub nie można ustalić na jej podstawie ostatecznego poglądu biegłego.

3. Zmiana postanowienia o dopuszczeniu dowodu z opinii biegłego może dotyczyć jedynie zakresu ekspertyzy lub pytań postawionych w trybie art. 198 § 3 k.p.k.

4. Wydanie kolejnego postanowienia o dopuszczeniu dowodu z opinii innego biegłego następuje, jeżeli:

- 1) ujawniły się przyczyny wyłączenia biegłego wymienione w art. 196 § 1 k.p.k., skutkujące tym, że wydana przez takiego biegłego opinia nie może stanowić dowodu;
- 2) ujawniły się powody osłabiające zaufanie do wiedzy lub bezstronności biegłego.

5. Wydanie kolejnego postanowienia o dopuszczeniu dowodu z opinii innego biegłego może nastąpić, jeżeli:

- 1) opinia jest niepełna lub niejasna, a wadliwości tych nie udało się uzupełnić lub sprostować przez ponowne wezwanie lub przesłuchanie biegłego lub biegłych;
- 2) biegły nie jest w stanie wydać opinii w określonym czasie z uwagi na jego długotrwałą niedyspozycję.

6. Jeżeli po wydaniu przez Straż Graniczną postanowienia o dopuszczeniu dowodu z opinii biegłego uzyskano informację, że powołany biegły podlega wyłączeniu i nie złożył on jeszcze opinii, to funkcjonariusz uchyla wydane postanowienie o powołaniu biegłego i wydaje kolejne postanowienie powołujące innego biegłego.

7. Funkcjonariusz, na podstawie art. 200 § 3 k.p.k. może przesłuchać w charakterze biegłych osoby, które brały udział w wydaniu opinii, w szczególności gdy trudno jest ocenić merytoryczne aspekty opinii ze względu na zawilość problemu.

§ 66. 1. Funkcjonariusz może powołać w charakterze biegłego również osobę, która wcześniej wykonywała w postępowaniu funkcję specjalisty, jeżeli osoba ta posiada wiadomości specjalne, o których mowa w art. 193 § 1 k.p.k.

2. Funkcjonariusz może, w razie potrzeby, przesłuchać specjalistę w charakterze świadka.

Rozdział 12. Konfrontacja

§ 67. 1. Konfrontacja, o której mowa w art. 172 k.p.k., polega na bezpośrednim i jednoczesnym przesłuchaniu co najmniej dwóch osób, których zeznania lub wyjaśnienia albo treści opinii złożone wcześniej są ze sobą sprzeczne co do istotnych faktów, jeżeli konfrontacja może przyczynić się do wyjaśnienia tych sprzeczności i ustalenia stanu faktycznego. W razie wystąpienia sprzeczności w zeznaniach lub wyjaśnieniach albo między treścią opinii większej liczby osób, funkcjonariusz może kolejno konfrontować po dwie lub więcej osób, planując wcześniej kolejność konfrontacji.

2. Straż Graniczna nie dokonuje konfrontacji pokrzywdzonego, o którym mowa w art. 185a i art. 185c k.p.k., z podejrzanym lub świadkiem.

3. Jako pierwsza składa zeznania lub wyjaśnienia osoba, której wypowiedzi ocenia się jako wiarygodne. Przy konfrontacji świadka z podejrzanym jako pierwszy powinien składać zeznania świadek, a następnie wypowiada się podejrzanym, jeżeli nie odmówi złożenia wyjaśnień.

4. Jeżeli ze względów taktycznych podczas konfrontacji funkcjonariusz odstąpił od wyjaśnienia przyczyn zmiany zeznań lub wyjaśnień, osobę zmieniającą podczas konfrontacji swoje poprzednie zeznanie lub wyjaśnienie albo treść opinii, przesłuchuje się po konfrontacji.

5. Funkcjonariusz w toku konfrontacji nie powinien dopuszczać do nawiązania bezpośredniej rozmowy między konfrontowanymi osobami.

§ 68. Przygotowanie się funkcjonariusza do dokonania konfrontacji polega w szczególności na:

- 1) dokonaniu analizy protokołów przesłuchań konfrontowanych osób lub opinii biegłych oraz zapoznaniu się w niezbędnym zakresie z innymi materiałami sprawy;
- 2) określeniu zagadnień mających być przedmiotem konfrontacji;
- 3) właściwym, ze względu na okoliczności sprawy, doborze miejsca i czasu konfrontacji;
- 4) określeniu kolejności wypowiedzi osób konfrontowanych;
- 5) ustaleniu kolejności konfrontacji i odpowiednich przerw między konfrontacjami;
- 6) zabezpieczeniu przebiegu konfrontacji, zwłaszcza zapewnieniu bezpieczeństwa jej uczestnikom.

Rozdział 13. Okazanie

§ 69. 1. W zależności od założeń taktycznych postępowania i od warunków, jakie można zapewnić, okazanie, o którym mowa w art. 173 k.p.k., następuje:

- 1) bezpośrednio przez przedstawienie rozpoznającemu naocznie określonej osoby lub rzeczy;
- 2) pośrednio przez przedstawienie rozpoznającemu utrwalonego na nośniku wizerunku (obrazu, fotografii) lub głosu, a także rysunku, rekonstrukcji albo modelu.

2. Straż Graniczna nie dokonuje okazania pokrzywdzonemu, o którym mowa w art. 185a i art. 185c k.p.k.

3. Funkcjonariusz dokonujący okazania, jest obowiązany przestrzegać następujących zasad:

- 1) każda osoba przybrana do osoby okazywanej musi wyrazić zgodę na uczestniczenie w tej czynności;
- 2) w uzasadnionych przypadkach osoba okazywana może wypowiadać słowa lub artykułować głoski wskazane przez prowadzącego czynność;
- 3) odstępuje się od okazania przy użyciu lustra obserwacyjnego, wizjera lub urządzeń technicznych umożliwiających przeprowadzenie okazania na odległość, jeżeli rozpoznający wnosi o dokonanie okazania bezpośrednio.

§ 70. 1. Funkcjonariusz okazuje wizerunek osoby w szczególności, jeżeli:

- 1) osoba podejrzana ukrywa się, przebywa za granicą, w odległym miejscu lub jest obłożnie chora;

- 2) okazanie jawne byłoby przedwczesne lub niepożądane, zaś okazanie, o którym mowa w art. 173 § 2 k.p.k., łączyłoby się z nadmiernymi trudnościami lub byłoby niemożliwe;
- 3) osoba podlegająca rozpoznaniu zaginęła lub nie żyje.

2. Zdjęcie osoby okazywanej funkcjonariusz okazuje w zestawie zdjęć innych osób podobnych, przy czym – w miarę możliwości – powinno ono pochodzić z najbliższego okresu, w którym rozpoznający widział osobę okazywaną. Przy doborze zdjęć jest wskazane, aby zdjęcia barwne okazywać z barwnymi, a czarno-białe z czarno-białymi.

3. Przed okazaniem z użyciem tablic poglądowych funkcjonariusz sporządza tablicę przez trwałe połączenie zdjęcia z podłożem tablicy, a także:

- 1) numeruje zdjęcia;
- 2) na prawych dolnych rogach zdjęć odciska pieczęć obejmującą także podłoże;
- 3) oznacza tablicę danymi identyfikującymi postępowanie, w związku z którym została sporządzona, a także danymi wskazującymi na to, kto ją sporządził;
- 4) jeżeli w postępowaniu sporządzono kilka tablic, nadaje im kolejne numery porządkowe;
- 5) na odwrocie tablicy umieszcza wykaz osób, których zdjęcia okazano, nie udostępniając go rozpoznającemu.

4. Przy sporządzaniu tablicy poglądowej za pomocą technik komputerowych stosuje się przepisy ust. 3 pkt 1, 3, 4 i 5. Tablicę można opisać na odwrocie. Pieczęć jednostki organizacyjnej Straży Granicznej umieszcza się na pierwszej stronie tablicy lub na odwrocie.

5. Jeżeli funkcjonariusz okazuje tablice poglądowe ze zdjęciami, czyni o tym wzmiankę w protokole okazania z podaniem nazwiska osoby rozpoznanej i numeru odpowiedniego zdjęcia. Tablica poglądowa stanowi załącznik do protokołu okazania. Tablicę poglądową można okazywać kolejnym osobom w tym samym postępowaniu, jeżeli wiadomo, że nie mogły się porozumieć co do wyniku okazania. Wówczas w treści protokołów z tych czynności należy uczynić stosowną wzmiankę identyfikującą tablicę (data sporządzenia, dane osoby sporządzającej). Tablicy poglądowej nie załącza się do protokołów z kolejnych okazań.

6. W razie okazywania wizerunku osoby w postaci zapisu audiowizualnego na nośniku, nośnik ten stanowi załącznik do protokołu. Przepisy ust. 5 zdania 3-5 stosuje się odpowiednio.

§ 71. 1. Funkcjonariusz może udać się ze świadkiem lub podejrzanym na miejsce, w którym istnieje możliwość spotkania sprawcy przestępstwa lub świadka. Należy ustalić tożsamość osoby wskazanej przez świadka lub podejrzanego, a w razie istnienia podstaw – zatrzymać.

2. Podczas czynności, o której mowa w ust. 1, należy zapisać personalia osób, które znajdowały się w towarzystwie osoby wskazanej przez świadka lub podejrzanego i przesłuchać je w charakterze świadków, głównie co do faktu, że osoba wskazana była w danym miejscu w chwili wskazania. Świadka lub podejrzanego, który wskazał osobę, należy przesłuchać na tę okoliczność.

Rozdział 14.

Środki przymusu w postępowaniu przygotowawczym

§ 72. 1. Funkcjonariusz, natychmiast po zatrzymaniu osoby, informuje ustnie tę osobę o przyczynach zatrzymania i o przysługujących jej prawach, w szczególności o prawie do skorzystania z pomocy adwokata lub radcy prawnego oraz prawie do złożenia oświadczenia i odmowy złożenia oświadczenia, a także innych prawach wskazanych w art. 244 § 2 k.p.k., a następnie wysłuchuje ją.

2. Zatrzymanemu na jego żądanie należy niezwłocznie umożliwić nawiązanie kontaktu z adwokatem lub radcą prawnym, a także bezpośrednią z nimi rozmowę. Obecność funkcjonariusza podczas tej rozmowy może mieć charakter wyjątkowy i musi być uzasadniona szczególnymi okolicznościami.

3. Zatrzymanemu obywatelowi państwa obcego na jego prośbę umożliwia się nawiązanie kontaktu z właściwym urzędem konsularnym lub przedstawicielstwem dyplomatycznym, a w razie zatrzymania osoby nieposiadającej żadnego obywatelstwa – z przedstawicielem państwa, w którym ma ona stałe miejsce zamieszkania.

4. Wysłuchanie zatrzymanego i przyjęcie od niego oświadczenia nie jest przesłuchaniem procesowym. Wysłuchując, należy umożliwić zatrzymanemu złożenie wniosków i oświadczeń w celu wskazania okoliczności, które mogą przemawiać za jego zwolnieniem, w szczególności takich, które wykluczają popełnienie przez niego przestępstwa lub wynikają ze stanu zdrowia. Wysłuchanie nie może naruszać jego niezbywalnych praw w zakresie braku obowiązku dowodzenia swojej niewinności lub dostarczania dowodów na swoją niekorzyść (prawo do milczenia). Podawane okoliczności winny być niezwłocznie sprawdzane.

5. W protokole z zatrzymania osoby odnotowuje się oświadczenia złożone przez zatrzymanego po poinformowaniu go o przyczynach zatrzymania i o przysługujących mu prawach, w sposób określony w ust. 1. Wręczając zatrzymanemu pisemne pouczenie o przysługujących zatrzymanemu uprawnieniach w postępowaniu karnym, należy równocześnie wyjaśnić mu zawarte w nim treści. Kopię podpisanego przez zatrzymanego pouczenia załącza się do akt głównych postępowania.

6. Osobie zatrzymanej, która nie włada językiem polskim, funkcjonariusz wręcza przetłumaczone na język dla niej zrozumiały pouczenie o uprawnieniach. Jeżeli tekst obcojęzyczny nie jest dostępny, w protokole zatrzymania odnotowuje się fakt ustnego przetłumaczenia przez tłumacza, pouczając jednocześnie o możliwości żądania doręczenia pisemnego zestawienia uprawnień w języku zrozumiałym dla tej osoby.

7. Osoby, o których mowa w art. 261 k.p.k., zawiadamia się tylko na żądanie zatrzymanego.

8. Jeżeli przewiduje to umowa konsularna między Rzeczpospolitą Polską, a państwem, którego zatrzymany jest obywatelem, właściwy urząd konsularny lub przedstawicielstwo dyplomatyczne informuje się z urzędu, chyba że osoba złożyła wniosek o nadanie statusu uchodźcy.

9. W przypadku, gdy po zastosowaniu zatrzymania, nie ma osoby zobowiązanej do sprawowania pieczy nad mieszkaniem lub mieniem osoby zatrzymanej, Straż Graniczna dokonuje niezbędnych czynności mających na celu zabezpieczenie lokalu lub mienia osoby zatrzymanej, uwzględniając w miarę możliwości uwagi zgłoszone przez tę osobę.

§ 73. Funkcjonariusz występuje do prokuratora o wydanie postanowienia o zatrzymaniu i doprowadzeniu podejrzanego, o którym mowa w art. 75 § 2 k.p.k., oraz osoby podejrzanego albo podejrzanego, o których mowa w art. 247 k.p.k.

§ 74. 1. Funkcjonariusz sporządza z zatrzymania osoby protokół, którego oryginał włącza do akt głównych postępowania przygotowawczego, a kopie przekazuje osobie zatrzymanej i prokuratorowi. Dodatkowy egzemplarz włącza się do dokumentacji pomieszczenia przeznaczonego dla osób zatrzymanych, jeżeli osoba zatrzymana została tam umieszczona.

2. W razie zatrzymania osoby ujętej na podstawie art. 243 k.p.k. czas zatrzymania odpowiada przejściu tej osoby przez Straż Graniczną.

§ 75. Zażalenie składane w trybie art. 246 k.p.k. na zatrzymanie przekazuje się niezwłocznie wraz z materiałami sprawy lub ich uwierzytelnioną kopią, bez pośrednictwa prokuratora, do sądu rejonowego właściwego dla miejsca zatrzymania, a gdy zatrzymanie nastąpiło po wydaniu postanowienia o wszczęciu postępowania – do sądu, w którego okręgu jest prowadzone postępowanie, niezależnie od miejsca zatrzymania.

§ 76. 1. Wystąpienie do prokuratora w sprawie o zastosowanie środka zapobiegawczego oraz o skierowanie do sądu wniosku o tymczasowe aresztowanie, z zastrzeżeniem ust. 2, zawiera:

- 1) dane podejrzanego;
- 2) wskazanie rodzaju wnioskowanego środka zapobiegawczego;
- 3) wskazanie przesłanek dających podstawę do wnioskowania o dany środek zapobiegawczy;
- 4) wskazanie dowodów, które świadczą o dużym prawdopodobieństwie, że osoba podejrzana albo podejrzany popełnił zarzucane mu przestępstwo;
- 5) wskazanie okoliczności, które przemawiają za koniecznością stosowania środka zapobiegawczego na podstawie prawnej powołanej w wystąpieniu.

2. W wystąpieniu o zastosowanie tymczasowego aresztowania należy ponadto:

- 1) wymienić dowody, które wskazują na zaistnienie przesłanki dużego prawdopodobieństwa, że podejrzany popełnił zarzucane mu przestępstwo,

- 2) wskazać okoliczności, z których wynika określona obawa bezprawnego utrudniania przez podejrzanego postępowania lub możliwość popełnienia przez niego nowego ciężkiego przestępstwa,
- 3) wskazać okoliczności, z których wynika konieczność stosowania tymczasowego aresztowania oraz stopień nasilenia obaw, o których mowa w pkt 2
  - mając na uwadze, że podstawę orzeczenia o zastosowaniu lub przedłużeniu tymczasowego aresztowania mogą stanowić jedynie ustalenia poczynione na podstawie dowodów jawnych dla podejrzanego i jego obrońcy oraz, że sąd, po uprzedzeniu o tym prokuratora, będzie uwzględniał z urzędu także okoliczności, których prokurator nie ujawnił, po ich ujawnieniu na posiedzeniu, jeżeli będą one korzystne dla podejrzanego.

3. W przypadku ukrywania się podejrzanego Straż Graniczna występuje do prokuratora o skierowanie do sądu wniosku o tymczasowe aresztowanie i wydanie postanowienia o poszukiwaniu listem gończym.

4. Można występować o zastosowanie łącznie dwóch i więcej środków zapobiegawczych innych niż tymczasowe aresztowanie.

5. W wystąpieniu o zastosowanie środka zapobiegawczego w postaci dozoru, o którym mowa w art. 275 k.p.k., należy wskazać odpowiednie w danym przypadku obowiązki podejrzanego, w szczególności można występować o nałożenie obowiązku polegającego na zakazie opuszczania określonego miejsca pobytu, zgłaszaniu się do organu dozoru w określonych odstępach czasu, zawiadamianiu organu dozoru o zamierzonym wyjeździe oraz o terminie powrotu, zakazie kontaktowania się z pokrzywdzonym lub z innymi osobami, zakazie zbliżania się do określonych osób na wskazaną odległość, zakazie przebywania w określonych miejscach.

§ 77. 1. Niezbędną przesłanką przy podejmowaniu decyzji o tymczasowym zajęciu mienia ruchomego jest istnienie uzasadnionej obawy jego usunięcia, czyli realnego niebezpieczeństwa, iż mienie zostanie np.: zbyte, ukryte, oddane na przechowanie lub darowane innej osobie.

2. Okoliczności uzasadniające obawę usunięcia mienia mogą wynikać z analizy akt sprawy lub ze sposobu działania osoby podejrzanego lub podejrzanego albo z porównania jej majątku z grożącym rozstrzygnięciem o charakterze finansowym.

3. Z tymczasowego zajęcia mienia ruchomego funkcjonariusz sporządza protokół.

4. W razie pozostawienia tymczasowo zajętego mienia ruchomego u osoby podejrzanego lub podejrzanego, członka jego rodziny lub osoby godnej zaufania, funkcjonariusz sporządza w jednym egzemplarzu protokołu oddania rzeczy na przechowanie i w dwóch egzemplarzach wykaz rzeczy oddanych na przechowanie. Jeden egzemplarz wykazu pozostawia się u osoby zobowiązanej do przechowania rzeczy jako pokwitowanie.

5. Jeżeli prokurator nie wydał postanowienia o zabezpieczeniu majątkowym w ciągu 7 dni od daty zajęcia mienia ruchomego, funkcjonariusz niezwłocznie:

- 1) zawiadamia pisemnie o upadku zajęcia osobę podejrzaną lub podejrzanego oraz osobę, której oddano pod dozór zajęte mienie, jeżeli prokurator nie zawiadomił tych osób;
- 2) zwraca za pokwitowaniem mienie tymczasowo zajęte osobie, u której zostało zajęte.

§ 78. Wniosek do prokuratora o wydanie postanowienia o zabezpieczeniu majątkowym, w przypadku gdy nie dokonywano tymczasowego zajęcia mienia ruchomego, powinien zawierać informacje o składnikach majątkowych podlegających zajęciu i miejscach, w którym się znajdują.

§ 79. 1. Straż Graniczna wnioskuje do prokuratora o:

- 1) nałożenie kary porządkowej w postaci kary pieniężnej, o której mowa w art. 285 § 1 k.p.k. i 287 § 1 k.p.k., a w razie potrzeby jednocześnie o zarządzenie zatrzymania i przymusowego doprowadzenia;
- 2) obciążenia dodatkowymi kosztami postępowania, o którym mowa w art. 289 § 1 k.p.k.;
- 3) wystąpienie do sądu o aresztowanie, o którym mowa w art. 287 § 2 k.p.k.

2. Wniosek Straży Granicznej o zastosowanie kary porządkowej powinien w szczególności zawierać:

- 1) określenie sprawy;
- 2) określenie czynu i jego kwalifikacji prawnej;

- 3) dane personalne osoby, której dotyczy;
- 4) określenie charakteru, w jakim dana osoba została wezwana ze wskazaniem prawidłowości wezwania i uprzedzeniem o skutkach niestawiennictwa;
- 5) określenie skutków niewykonania obowiązków, w tym ewentualnych dodatkowych kosztów postępowania;
- 6) propozycje co do rodzaju i wysokości kary lub obciążenia dodatkowymi kosztami;
- 7) uzasadnienie.

Rozdział 15.

Przedłużenie okresu prowadzenia i zawieszenie postępowania

§ 80. 1. Wniosek o przedłużenie okresu prowadzenia postępowania wymaga formy pisemnej i powinien wyjaśniać powody, dla których nie można było zakończyć postępowania w przewidzianym terminie, a także wskazywać kierunki dalszego prowadzenia, chyba że określił to prokurator.

2. Straż Graniczna przekazuje prokuratorowi akta dochodzenia wraz z wnioskiem o przedłużenie okresu prowadzenia dochodzenia do 3 miesięcy albo na dalszy czas oznaczony – nie później niż na 5 dni przed upływem terminu dochodzenia.

3. Wniosek o przedłużenie okresu śledztwa powierzonego Straży Granicznej w całości na czas powyżej 3 miesięcy do roku Straż Graniczna składa nadzorującemu prokuratorowi wraz z aktami śledztwa nie później niż na 7 dni przed upływem terminu zakończenia śledztwa.

4. Kolejne wnioski w tej samej sprawie powinny odnosić się do aktualnych ustaleń i zamierzeń prowadzącego postępowanie. Okoliczności faktyczne i prawne sformułowane w poprzednich wnioskach mogą być powtórzone wyłącznie w sytuacji, gdy dotychczas przeprowadzone czynności procesowe nie wyjaśniły dostatecznie tych okoliczności.

§ 81. 1. Jeżeli do czasu zakończenia śledztwa lub dochodzenia prowadzonego przeciwko kilku podejrzanym wobec jednego z nich zachodzi przeszkoda uzasadniająca zawieszenie postępowania, przed sporządzeniem aktu oskarżenia lub wniosku o warunkowe umorzenie postępowania albo wniosku przewidzianego w art. 324 § 1 k.p.k. należy wyłączyć sprawę tego podejrzanego do odrębnego postępowania i zawiesić lub wystąpić do prokuratora o wyłączenie.

2. W przypadku, gdy wobec podejrzanych działających wspólnie, odrębne postępowanie ograniczyłoby w sposób znaczny możliwość wyjaśnienia okoliczności sprawy, przeszkoda, o której mowa w ust. 1, po stronie jednego z podejrzanych może być podstawą zawieszenia postępowania w całości.

§ 82. 1. Sporządza się łączny wniosek o zatwierdzenie postanowienia o zawieszeniu postępowania z powodu nieujęcia podejrzanego oraz zarządzenie poszukiwania podejrzanego listem gończym.

2. Przed wystąpieniem do prokuratora z wnioskiem o zatwierdzenie postanowienia o zawieszeniu postępowania, funkcjonariusz prowadzący postępowanie sprawdza, czy został zebrany i zabezpieczony cały dostępny materiał dowodowy i podjęto niezbędne czynności w celu wykrycia i ujęcia podejrzanego.

3. W uzasadnieniu wniosku o wydanie postanowienia o zawieszeniu śledztwa funkcjonariusz powinien wskazać wszystkie elementy podstawy zawieszenia, czyli zaistnienie faktu uznanego za przeszkodę, długotrwałość tej przeszkody oraz konsekwencje w postaci uniemożliwienia prowadzenia śledztwa.

4. Do uzasadnienia postanowienia o zawieszeniu dochodzenia stosuje się odpowiednio ust. 3.

§ 83. 1. W okresie zawieszenia dochodzenia funkcjonariusz jest obowiązany dokonywać niezbędnych czynności procesowych; zarówno tych, których potrzeba wynika z ustaleń postępowania przed jego zawieszeniem, jak też tych, których potrzeba wyłoniła się w czasie zawieszenia dochodzenia.

2. Funkcjonariusz w czasie trwania zawieszenia dochodzenia, nie rzadziej niż co 6 miesięcy, sprawdza czy przyczyny zawieszenia trwają nadal. Wynik tego sprawdzenia odnotowuje się w aktach kontrolnych dochodzenia.

3. Po ustaniu przyczyn zawieszenia dochodzenia, funkcjonariusz występuje do prokuratora z wnioskiem o jego podjęcie, chyba że prokurator sam je podjął.

4. Jeżeli ustały przyczyny, które spowodowały zarządzenie poszukiwania lub wydanie postanowienia o poszukiwaniu listem gończym, należy niezwłocznie wystąpić do prokuratora o odwołanie poszukiwań i zawiadomienie o tym właściwej jednostki Policji.

5. Przepisy ust. 1-4 stosuje się odpowiednio w zawieszonym śledztwie powierzonym Straży Granicznej, chyba że prokurator zarządzi inaczej.

Rozdział 16.

Wyłączanie materiałów i łączenie postępowań

§ 84. 1. W przypadku wydania przez prokuratora ustnej zgody lub polecenia o wyłączeniu materiałów do odrębnego postępowania, do akt kontrolnych postępowania dołącza się sporządzoną przez funkcjonariusza notatkę służbową zawierającą wynik uzgodnień z prokuratorem.

2. Jeżeli wyłączenie ze śledztwa ma dotyczyć osób lub czynów, co do których dokonywane były czynności procesowe, funkcjonariusz wnioskuje do prokuratora o wyłączenie materiałów. W materiałach wyłączonych zamieszcza się odpis albo kopię postanowienia o wszczęciu śledztwa.

3. Jeżeli wyłączenie ze śledztwa dotyczy innych osób lub czynów, funkcjonariusz za zgodą lub na polecenie prokuratora stosując odpowiednio ust. 4, wszczyna dochodzenie lub przekazuje materiały prokuratorowi z wnioskiem o wszczęcie śledztwa.

4. Wyłączając materiały do odrębnego postępowania, funkcjonariusz wydaje postanowienie, w którym podaje nazwy dokumentów i numery kart akt głównych postępowania przygotowawczego oraz oznaczenia dowodów podlegających wyłączeniu. W postanowieniu należy zaznaczyć, czy wyłączeniu podlegają oryginały czy kopie dokumentów.

5. Wyłączone do odrębnego postępowania lub pozostawione w aktach postępowania przygotowawczego kopie dokumentów należy poświadczać za zgodność z oryginałem na każdej stronie kopii.

6. Funkcjonariusz, wyłączając materiały dochodzenia do odrębnego postępowania, wydaje postanowienie o wszczęciu dochodzenia, jeżeli wyłączenie nie obejmuje czynu będącego przedmiotem postępowania pierwotnego. Wyłączone materiały, dla których właściwą formą postępowania jest śledztwo, niezwłocznie przekazuje się prokuratorowi.

7. Jeżeli nie ma zastosowania przepis ust. 6, funkcjonariusz dołącza kopię postanowienia o wszczęciu dochodzenia, z którego dokonano wyłączenia. Czas trwania wyłączonego postępowania liczy się od daty wszczęcia postępowania pierwotnego.

8. Przepisy o wyłączeniu stosuje się odpowiednio przy wyłączaniu materiałów do innych postępowań, w szczególności dotyczących czynów wyczerpujących znamiona wykroczenia albo przy przekazywaniu materiałów organom prowadzącym postępowanie dyscyplinarne.

9. Jeżeli postępowanie przygotowawcze jest prowadzone o czyn karalny, o którym mowa w art. 1 § 2 pkt 2 lit. a u.p.n., popełniony przez nieletniego wspólnie z dorosłym i zachodzi konieczność wyłączenia materiałów dotyczących nieletniego w celu przekazania sądowi rodzinnemu, funkcjonariusz przekazuje akta prokuratorowi z wnioskiem o wydanie stosownego postanowienia.

10. Jednostka organizacyjna Straży Granicznej, która wszczęła postępowanie przygotowawcze w sprawie o przestępstwo popełnione na obszarze właściwości kilku jednostek organizacyjnych Straży Granicznej, prowadzi je do zakończenia, także po wyłączeniu materiałów do odrębnego prowadzenia, chyba że przekazanie wyłączonej sprawy innej właściwej miejscowo jednostce organizacyjnej Straży Granicznej będzie miało istotny wpływ na przebieg postępowania.

§ 85. 1. Jeżeli w postępowaniu uzyskano dowody wskazujące, że podejrzany dopuścił się innych przestępstw, w sprawie których postępowanie zostało umorzone, funkcjonariusz niezwłocznie występuje do prokuratora z wnioskiem o podjęcie lub wznowienie postępowania.

2. Funkcjonariusz, stosując przepis art. 325f § 3 k.p.k., sam podejmuje dochodzenie, w którym wydano postanowienie o jego umorzeniu i wpisaniu sprawy do rejestru przestępstw.

3. Jeżeli dla postępowań, w stosunku do których prokurator nie wydawał postanowień o przedłużeniu na podstawie art. 325i § 1 k.p.k., po ich połączeniu jest przewidziane prowadzenie wspólnego postępowania w formie dochodzenia, funkcjonariusz łączy postępowania bez konieczności powiadamiania prokuratora.

4. O podjęcie lub wznowienie i równoczesne połączenie postępowań, z których przynajmniej jedno było prowadzone w formie śledztwa lub dochodzenia zakończonych na podstawie innych przyczyn niż umorzenie dochodzenia w trybie rejestrowym – należy wystąpić do prokuratora.

5. Przy łączeniu dochodzeń równocześnie prowadzonych należy kierować się zasadą, że:

- 1) dochodzenie później wszczęte dołącza się do wcześniej wszczętego;
- 2) do akt dochodzenia, w którym stosuje się tymczasowe aresztowanie, włącza się akta łączonego dochodzenia, niezależnie od czasu wszczęcia tego dochodzenia;
- 3) czas trwania połączonych dochodzeń liczy się od daty wszczęcia jednego z łączonych dochodzeń, która jest wcześniejsza.

6. Kolejne zawiadomienia o przestępstwie dotyczące tego samego przestępstwa można łączyć w celu wszczęcia jednego postępowania albo włączać do już wszczętego postępowania, bez wydawania postanowień o połączeniu. W pozostałych przypadkach, gdy zachodzą przesłanki do prowadzenia jednego postępowania, łączy się sprawy wszczęte stosując odpowiednio przepis § 84 ust. 1.

Rozdział 17.

Zamknięcie postępowania, zakończenie postępowania przeciwko osobie

§ 86. 1. Zaznajomienie z materiałami dochodzenia następuje na wniosek podejrzanego lub jego obrońcy.

2. Określając termin zaznajomienia podejrzanego z materiałami dochodzenia funkcjonariusz bierze pod uwagę w szczególności obszerność materiału dowodowego, jego czytelność oraz indywidualne zdolności percepcyjne podejrzanego.

3. Bezpośrednio przed zaznajomieniem z materiałami dochodzenia lub w innym wyznaczonym przez funkcjonariusza poprzedzającym tę czynność terminie, podejrzany i jego obrońca mają prawo do przejrzenia akt dochodzenia. Udostępnienie do przejrzenia podejrzanemu i jego obrońcy akt dochodzenia następuje w obecności funkcjonariusza.

4. Zaznajomienie z materiałami dochodzenia obejmuje wszystkie jego materiały, a także polega na poinformowaniu o przeprowadzonych dowodach i ich znaczeniu dowodowym, również w zakresie dotyczącym innych podejrzanych w tej sprawie. W sprawach wieloosobowych, gdy funkcjonariusz uzna to za zasadne, dopuszczalne jest grupowe zaznajomienie podejrzanych z materiałami dochodzenia.

5. Jeżeli podejrzany lub jego obrońca nie stawił się bez usprawiedliwienia w terminach wyznaczonych na przejrzenie akt dochodzenia albo do zaznajomienia się z materiałami postępowania, nie wyznacza się nowych terminów tych czynności.

6. Z chwilą powiadomienia podejrzanego lub obrońcy o terminie końcowego zaznajomienia z materiałami dochodzenia pokrzywdzonemu, jego pełnomocnikowi lub przedstawicielowi ustawowemu nie można odmówić udostępnienia akt, umożliwienia sporządzania odpisów lub kopii oraz wydania odpisów lub kopii.

7. O terminie zaznajomienia podejrzanego z materiałami dochodzenia zawiadamia się pokrzywdzonego jego pełnomocnika lub przedstawiciela ustawowego, w celu umożliwienia im złożenia w terminie 3 dni od daty zaznajomienia podejrzanego z materiałami dochodzenia wniosków o uzupełnienie dochodzenia.

§ 87. 1. Po uzupełnieniu dochodzenia o wnioskowane czynności, o których mowa w art. 321 § 5 k.p.k., funkcjonariusz na wniosek podejrzanego lub jego obrońcy zaznajamia ich z materiałami, z prawem wcześniejszego przejrzenia akt dochodzenia – w uzupełnionym zakresie.

2. Jeżeli dochodzenie toczy się przeciwko kilku podejrzanym, a uzupełniano je na wniosek tylko niektórych podejrzanych, to z zebranymi dodatkowo materiałami zaznajamia się tylko tych podejrzanych i ich obrońców, których uzupełnienie dotyczy i jedynie wtedy, gdy o to wnosili.

3. W dochodzeniu, w którym przynajmniej jeden z podejrzanych jest tymczasowo aresztowany, a nie zachodzi potrzeba uzupełnienia dochodzenia, funkcjonariusz na podstawie art. 325g § 1 k.p.k. wydaje jedno postanowienie o zamknięciu dochodzenia niezależnie od liczby podejrzanych.

§ 88. 1. Przekazując prokuratorowi akt oskarżenia lub wnosząc go samodzielnie do sądu załącza się akta główne z załącznikami, dowody rzeczowe i ślady kryminalistyczne.

2. Funkcjonariusz sporządza akt oskarżenia w tylu jednobrzmiących egzemplarzach, aby oryginał dołączyć do akt głównych, a po jednym odpisie do akt kontrolnych, dla każdego oskarżonego oraz obrońców oskarżonych pozbawionych wolności, a także w uzasadnionym przypadku do akt podręcznych prokuratora.

§ 89. Jeżeli w toku postępowania zaistniały przesłanki uzasadniające wystąpienie z wnioskiem o wydanie wyroku skazującego i orzeczenie uzgodnionych z podejrzanym kary lub środka karnego, funkcjonariusz przekazując akta główne postępowania i dowody rzeczowe i ślady kryminalistyczne:

- 1) bez aktu oskarżenia wnioskuje o zastosowanie trybu przewidzianego w art. 335 § 1 k.p.k.;
- 2) wraz z aktem oskarżenia, jeżeli go sporządził, wnioskuje o zastosowanie trybu przewidzianego w art. 335 § 2 k.p.k.

Rozdział 18. **Umorzenie postępowania**

§ 90. 1. Funkcjonariusz umarza śledztwo wobec niewykrycia sprawcy przestępstwa, jeżeli zajdą okoliczności określone w art. 322 § 1 k.p.k., chyba, że prokurator zastrzegł tą czynność do osobistego wykonania. Treść postanowienia o umorzeniu powinna być sformułowana z uwzględnieniem art. 322 § 3 k.p.k.

2. W przypadku zaistnienia jedynie okoliczności określonych w art. 322 § 3 k.p.k. postępowanie należy kontynuować do czasu ostatecznego wyczerpania możliwości wykrycia sprawcy przestępstwa. W uzasadnieniu postanowienia o umorzeniu śledztwa należy:

- 1) wymienić podejrzanego, przeciwko któremu postępowanie się toczyło i stawiane mu zarzuty;
- 2) zwięźle przedstawić zrealizowane czynności i poczynione na ich podstawie ustalenia;
- 3) ocenić zebrane dowody;
- 4) wskazać podstawy prawne i faktyczne podstawy umorzenia.

3. Jeżeli w postanowieniu o umorzeniu dochodzenia zawarto uzasadnienie, ust. 2 stosuje się odpowiednio.

4. Jeżeli w toku prowadzonego postępowania okaże się, że czyn stanowi tylko wykroczenie, funkcjonariusz, na podstawie art. 17 § 1 pkt 2 k.p.k., umarza postępowanie. W takim przypadku przepisy § 5 ust. 3 stosuje się odpowiednio.

5. Postępowanie może być umorzone w całości lub w części. Umorzenie postępowania w części może dotyczyć osób, zarzucanych czynów lub zdarzeń objętych postępowaniem.

§ 91. 1. Postanowienie o umorzeniu dochodzenia i wpisaniu sprawy do rejestru przestępstw wydaje się niezwłocznie po stwierdzeniu braku danych stwarzających dostateczne podstawy do wykrycia sprawcy w drodze dalszych czynności procesowych, w szczególności, gdy na miejscu zdarzenia nie ujawniono śladów działania sprawcy nadających się do badań identyfikacyjnych, a w trakcie czynności, o których mowa w art. 304a k.p.k., pokrzywdzony zeznał, że:

- 1) w czasie popełniania przestępstwa nie miał bezpośredniego kontaktu ze sprawcą lub kontakt był krótkotrwały;
- 2) nie jest w stanie odtworzyć wyglądu sprawcy;
- 3) nie było innych świadków przestępstwa;
- 4) nie ujawniono śladów działania sprawcy.

2. Postanowienie o umorzeniu dochodzenia i wpisaniu sprawy do rejestru przestępstw może być wydane także w dochodzeniu, którego okres prowadzenia został przedłużony.

§ 92. 1. Po wydaniu postanowienia o umorzeniu dochodzenia i wpisaniu sprawy do rejestru przestępstw Straż Graniczna zawiadamia o tym podmioty wymienione w art. 305 § 4 k.p.k., z pouczeniem o przysługujących im uprawnieniach.

2. Na wniosek strony funkcjonariusz podaje jej ustnie najważniejsze powody wydania postanowienia o umorzeniu dochodzenia i wpisaniu sprawy do rejestru przestępstw.

3. Po wydaniu przez funkcjonariusza postanowienia o uwzględnieniu zażalenia i o uchyleniu postanowienia o umorzeniu dochodzenia i wpisaniu sprawy do rejestru przestępstw kontynuuje się dochodzenie. Dochodzenie to funkcjonariusz może zakończyć decyzją odmienną niż zaskarżona, w szczególności sporządzeniem aktu oskarżenia, wnioskiem, o którym mowa w art. 335 k.p.k., albo decyzją identyczną jak uchylona. W przypadku zakończenia dochodzenia jego umorzeniem i wpisaniem sprawy do rejestru przestępstw uprawnione osoby nabywają uprawnienie do jego zaskarżenia przez wniesienie zażalenia w trybie określonym w art. 325e § 4 k.p.k.

4. Jeżeli w wyniku zażalenia postanowienie o umorzeniu dochodzenia i wpisaniu sprawy do rejestru przestępstw zostanie uchylone przez sąd, funkcjonariusz po zrealizowaniu wskazań sądu, może zakończyć dochodzenie ponownym umorzeniem. Na wydane przez funkcjonariusza ponownie postanowienie o umorzeniu dochodzenia pokrzywdzony, który wykorzystał uprawnienia przewidziane w art. 306 § 1 i 1a k.p.k., może wnieść akt oskarżenia określony w art. 55 § 1 k.p.k. – o czym należy go pouczyć.

Rozdział 19.

Postępowanie zażaleniowe

§ 93. W postępowaniu odwoławczym, zainicjowanym złożeniem zażalenia na postanowienie wydane przez funkcjonariusza obowiązuje zasada, zgodnie z którą, jeżeli zachodzą ku temu podstawy faktyczne, funkcjonariusz może zażalenie uwzględniać wyłącznie w całości, w przypadku nieuwzględnienia zażalenia przekazuje je prokuratorowi wraz z aktami sprawy i wnioskiem zawierającym jego stanowisko, co do zasadności zażalenia.

§ 94. 1. Funkcjonariusz po otrzymaniu zażalenia dokonuje wstępnej jego kontroli polegającej na sprawdzeniu, czy zawiera ono:

- 1) oznaczenie organu, do którego jest skierowane oraz sprawy, której dotyczy;
- 2) oznaczenie oraz adres wnoszącego zażalenie;
- 3) treść wniosku lub oświadczenia, w miarę potrzeby z uzasadnieniem;
- 4) datę i podpis składającego zażalenie.

2. Jeżeli zażalenie nie odpowiada wymogom formalnym, a zwłaszcza nie wskazuje przedmiotu zaskarżenia (nie zawiera przynajmniej jednego zarzutu stawianego rozstrzygnięciu lub ustaleniu i nie podaje, czego wnoszący się domaga), funkcjonariusz wzywa wnoszącego do usunięcia braku w terminie 7 dni od daty doręczenia wnoszącemu pisma z pouczeniem o skutkach procesowych nieusunięcia braku lub zarządzenia w przedmiocie wezwania do usunięcia braku.

3. W przypadku, gdy uprawniony do zażalenia, pomimo wezwania, nie usunął braku w wyznaczonym terminie, to zgodnie z art. 120 § 2 k.p.k. funkcjonariusz uznaje wniesione zażalenie za bezskuteczne i wydaje na podstawie art. 429 § 2 k.p.k. zarządzenie o odmowie jego przyjęcia z uwagi na nieuzupełnienie w terminie braków formalnych, które podlega zażaleniu do sądu właściwego do rozpoznania zażalenia.

§ 95. 1. Przed przyjęciem zażalenia niezbędne jest zbadanie przez funkcjonariusza, czy zażalenie zostało wniesione w terminie i przez osobę uprawnioną oraz czy jest dopuszczalne z mocy ustawy.

2. Jeżeli zażalenie odpowiada wymogom formalnym, ale zostało złożone po terminie lub przez osobę nieuprawnioną, albo jest niedopuszczalne z mocy ustawy, funkcjonariusz wydaje zarządzenie odmawiające przyjęcia środka odwoławczego. Funkcjonariusz może także wydać zarządzenie odmawiające przywrócenia terminu do wniesienia zażalenia. Na zarządzenia te przysługuje zażalenie, o czym wnoszącego zażalenie należy pouczyć.

3. Jeżeli zażalenie odpowiada warunkom formalnym, funkcjonariusz uznając w całości jego zasadność może wydać:

- 1) postanowienie o uwzględnieniu zażalenia i uchyleniu zaskarżonego postanowienia, które niepodlega zaskarżeniu;
- 2) postanowienie o uwzględnieniu zażalenia i zmianie zaskarżonego postanowienia, które podlega zaskarżeniu.

Rozdział 20.

Podjęcie na nowo i wznowienie postępowania

§ 96. 1. Po umorzeniu postępowania, z wyłączeniem umorzonego w trybie określonym w art. 325f § 1 k.p.k., Straż Graniczna może dokonywać niezbędnych czynności dowodowych w celu ustalenia, czy istnieją podstawy do podjęcia na nowo lub wznowienia postępowania, tylko na zlecenie prokuratora.

2. Materiały zebrane w trybie art. 327 § 3 k.p.k. Straż Graniczna przekazuje prokuratorowi.

3. Wniosek o podjęcie śledztwa lub dochodzenia umorzonego na innej podstawie niż określona w art. 325f § 1 k.p.k. albo o wznowienie postępowania kieruje się do prokuratora. We wniosku należy określić sygnaturę akt umorzonego postępowania, jego rodzaj, podstawę umorzenia oraz wskazać na okoliczności i dowody uzasadniające podjęcie lub wznowienie postępowania.

4. Dochodzenie, o którym mowa w art. 325f § 1 k.p.k., może być podjęte na nowo przez Straż Graniczną, jeżeli zostały ujawnione dane pozwalające na wykrycie sprawcy. Jeżeli ujawnienie takich danych nastąpiło w wyniku czynności operacyjno-rozpoznawczych, dokumentuje się je w będącej podstawą do podjęcia na nowo dochodzenia notatce urzędowej.

5. Podjęcia dochodzenia na nowo dokonuje się w jednostce Straży Granicznej, w której zostało wydane postanowienie o umorzeniu dochodzenia i wpisaniu sprawy do rejestru przestępstw. Po podjęciu dochodzenie może być przejęte do dalszego prowadzenia przez inną jednostkę Straży Granicznej lub inny organ.

6. Przepisy ust. 1 i 3 stosuje się odpowiednio w przypadku wystąpienia przesłanek do wydania postanowienia o podjęciu postępowania po uprzednim wydaniu postanowienia o odmowie wszczęcia postępowania.

§ 97. 1. Jeżeli Straż Graniczna ujawni dane wskazujące na niezasadność prawomocnego umorzenia postępowania w stosunku do osoby, która występowała w charakterze podejrzanego, niezwłocznie przekazuje prokuratorowi, który wydał lub zatwierdził postanowienie o umorzeniu, materiały zawierające te dane z wnioskiem o uchylenie postanowienia przez Prokuratora Generalnego.

2. W przypadku wystąpienia przez oddział Straży Granicznej z wnioskiem, o którym mowa w ust. 1, komendant oddziału Straży Granicznej, powiadamia o tym pisemnie dyrektora Zarządu Operacyjno-Śledczego Komendy Głównej Straży Granicznej.

Rozdział 21.

Przepisy końcowe

§ 98. Wytyczne wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 2020 roku.

Komendant Główny Straży Granicznej

gen. dyw. SG Tomasz PRAGA